Socialförsäkringsrapport 2011:18
Social Insurance Report

Statlig personlig assistans – resultat från undersökning av gruppen assistansberättigade

ISSN 1654-8574

Försäkringskassan

Utgivare: Försäkringskassan
Analys och prognos

Upplysningar: Ieva Reine
010-116 90 13
ieva.reine@forsakringskassan.se

Webbplats: www.forsakringskassan.se

Förord

Försäkringskassan har genomfört en totalundersökning av de personer som i slutet av 2010 hade assistansersättning enligt kapitel 51 i socialförsäkringsbalken. Syftet med undersökningen är att ge en utförlig beskrivning av gruppen, och rapporten belyser såväl kostnadsutveckling för assistansersättningen som brukarnas upplevelser av den personliga assistansen. Tonvikten ligger på frågor om Försäkringskassans bemötande och kompetens i relation till den assistansberättigades situation och behov. Områden som analyseras är exempelvis ekonomi, möjlighet till delaktighet i samhällslivet samt hur assistansen är anordnad.

Rapporten har skrivits av projektledare och analytiker Ieva Reine på avdelningen Analys och prognos. Arbetet med projektet har diskuterats fortlöpande med en referensgrupp, bestående av Heléne von Granitz, Sofia Reinholdt, Richard Baltander, Edward Palmer, Tomas Sundberg och Monica Dejby. Representanter från Handikappdelegationen har medverkat i utformningen av enkäten. Jag vill även rikta ett speciellt tack till alla som deltog i undersökningen och bidrog till den här rapporten.

Rapporten ger ett underlag för fortsatta analyser av gruppen med personlig assistans, som kommer att presenteras i ytterligare rapporter från Försäkringskassan.

Stockholm i november 2011

Jan Almqvist
Verksamhetsområdeschef analys och prognos

Innehåll

Sammanfattning **5**

Summary **7**

Bakgrund **9**

Kostnadsutveckling 10

Undersökningens syfte och frågeställningar 14

Metod **15**

Registerdata 15

Enkätundersökning 15

Undersökningsgruppen 17

Bortfallsanalys 17

Resultat från enkätundersökningen **18**

1. Boende och omständigheter kring personlig assistans 18

2. Kontakt med Försäkringskassan i samband med den senaste ansökan eller prövningen 24

3. Hur ser assistansstödet ut? 33

4. Kvaliteten på den personliga assistansen 42

5. Personlig assistans och möjlighet att leva som andra 53

Slutsatser och det fortsatta analysarbetet **58**

Referenser **59**

Bilaga 1 ..... **61**

Bilaga 2 ..... **67**

Sammanfattning

Assistansreformen trädde ikraft 1994 och gav människor med svåra funktionsnedsättningar rätt till personlig assistans. För att kunna få statlig assistansersättning ska man tillhöra någon av de personkretsar som definieras i LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) och behöva personlig assistans för sina grundläggande behov i sin dagliga livsföring med i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka. Första gången som man beviljas assistansersättning får man inte ha fyllt 65 år.

Den totala kostnaden för personlig assistans har ökat från knappt 1,8 miljarder kronor 1994 till cirka 23 miljarder kronor 2010. Av den totala kostnaden utgjorde år 2010 kommunernas andel 4 309 miljoner kronor för finansiering av de 20 första assistanstimmarna per vecka. Sammanlagt beviljades knappt 93 miljoner assistanstimmar fördelade på 15 877 personer under år 2010. Det genomsnittliga antalet timmar har under perioden 1994–2010 ökat med 73 procent. Antalet personer som hade assistansersättning år 2010 var 2,5 gånger fler än det var 1994.

Syftet med denna undersökning är att öka kunskapen om gruppen som får statlig personlig assistans. Den statistiska kartläggningen i rapporten utgörs av en kvantitativ tvärsnittsanalys. Analyserna i rapporten bygger delvis på Försäkringskassans registerdata. Tonvikten ligger emellertid på resultaten från en enkätundersökning (totalundersökning) till assistansberättigade (totalt 15 515 personer) som genomfördes under perioden november 2010 till februari 2011. Antalet giltiga svar uppgick till 10 200, vilket motsvarar 67 procent. Det får betraktas som mycket högt med tanke på gruppen som undersöktes.

Studien beskriver de assistansberättigades behov av assistans, deras attityder till assistansanordnare, vilka arbetsuppgifter assistenterna utför och hur de assistansberättigades boende ser ut. Studien tar även upp frågor om service, bemötande och stöd, samt frågor relaterade till diskrimineringsgrunder, ekonomiska aspekter, delaktighet samt psykosociala faktorer.

I rapporten återges kvantitativa data av deskriptiv karaktär, indelade i fem avsnitt. Det första avsnittet beskriver omständigheterna kring personlig assistans. Andelen assistansberättigade är högre bland män och majoriteten tillhör personkrets 3 (personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande). De flesta assistansberättigade har eget boende. En av tio hade ansökt om assistansersättningen utan hjälp av någon annan. Åtta av tio assistansberättigade har rörelsehinder. Det är också vanligt med multihandikapp. Drygt hälften har förvärvat sin funktionsnedsättning under sin livstid och har haft den i genomsnitt i cirka 18 år.

Det andra avsnittet har fokus på den personliga upplevelsen av kontakten med Försäkringskassan i samband med den senaste ansökan eller prövningen. De flesta assistansberättigade tyckte att deras personliga handläggare hade tillräckligt med kunskap om deras funktionsnedsättning, men en femtedel av respondenterna var negativa. En majoritet ansåg att motiveringen till varför de fick färre timmar än de begärt var begriplig. Majoriteten upplevde också att de hade fått det antal timmar de begärde. De flesta uttryckte att de blivit respekterade utifrån kön, etnicitet eller sexuell läggning. Knappt en av tio tyckte att de fick sämre bemötande på grund av sin funktionsnedsättning. Barn angav i högre utsträckning än andra åldersgrupper att de inte blivit bemötta på ett respektfullt sätt på grund sin ålder. Det var nästan uteslutande barnens föräldrar som besvarade enkäten.

En beskrivning av assistansstödets utformning finns i avsnitt tre. Cirka två tredjedelar av respondenterna angav att de fått det antal timmar de behöver. En fjärdedel anser att de fått färre timmar. Åtta av tio upplever att timmarna är fördelade efter deras behov medan drygt en av tio inte anser det. Dubbel assistans är vanlig och också en av orsakerna till kostnadsökningen över tid. En dryg tredjedel anger att de inte behöver hjälp av två eller flera assistenter samtidigt, medan en av tio uppger att de skulle behöva dubbel assistans men inte får det. Mellan 10 och 16 procent saknar anpassad bostad, tillräckligt med hjälpmedel och tillgång till habilitering.

Avsnitt fyra beskriver kvaliteten på den personliga assistansen. Undersökningsresultaten tyder på att antalet brukare hos privata anordnare är fler än hos kommunala anordnare. Det är ovanligt med extra anordnare och de flesta har enbart en huvudanordnare. Brukarna är överlag nöjda och känner tilltro till sina assistansanordnare, men det förekommer vissa variationer beroende på anordnartyp. Tre av tio angav att de hade bytt assistansanordnare. Drygt två tredjedelar av dessa har gjort det en gång. Svaren visar att de assistansberättigade har ett stort inflytande på valet av assistenter och kan bestämma när assistenterna ska komma. Vanligast, dvs. för åtta av tio, är att ha utomstående assistenter. Men många har även sina anhöriga som assistenter.

Det femte avsnittet tar upp frågor om i vilken utsträckning personlig assistans ger brukarna möjlighet att leva som andra. Resultaten visar att personlig assistans är ett betydelsefullt stöd. Personlig assistans skapar även förutsättningar för uppfyllelse av de nationella folkhälsomålen. En relativt stor andel respondenter upplever emellertid oro för hur assistansersättningen kommer att vara utformad i framtiden.

Vidare analyser av gruppen assistansberättigade pågår utifrån insamlat material.

Summary

Ever since the personal assistance reform took effect in 1994, people with a substantial and durable disability have been entitled to personal assistance. To qualify for government attendance allowance, a person must belong to one of the groups predefined in the Act concerning Support and Service for Persons with Certain Functional Impairments and require personal assistance with their basic daily needs for more than 20 hours a week. Attendance allowance may be granted to people who have not turned 65.

Total costs for personal assistance rose from less than SEK 1.8 billion in 1994 to approximately SEK 23 billion in 2010. SEK 4.309 billion of the total costs in 2010 were borne by municipalities to finance the first 20 hours of assistance per week. Almost 93 million hours of assistance were granted to a total of 15,877 people in 2010. The average number of hours increased by 73 per cent from 1994 to 2010. Two and a half times as many people received attendance allowance in 2010 as in 1994.

The purpose of this study was to gather more comprehensive knowledge about the population that receives personal assistance. The statistical part of the report consists of a quantitative cross-sectional analysis. The various analyses that the report presents are based partially on Försäkringskassan (Swedish Social Insurance Agency) register data. The emphasis is on the results of a poll of people entitled to personal assistance (total of 15,515) conducted from November 2010 to February 2011. A total of 10,200, or 67 per cent, of the responses were valid. The percentage was very high considering the potential difficulties involved for this population.

The results of the study describe the respondents' need for assistance, their attitude towards the assistance provider, what kind of living arrangements they have and the tasks that assistants perform. The study also included questions about service, thoughtfulness and support on the part of assistants, as well as discrimination, financial considerations, participation and psychological variables.

The report presents descriptive quantitative data broken down into five different sections. The first section describes the living arrangements of the respondents and the circumstances associated with the personal assistance they receive. A higher percentage of men are entitled to personal assistance than women, and the majority belong to group 3 (persons with other durable physical or mental disabilities that are evidently not caused by normal ageing). Most people who are entitled to personal assistance have their own housing. One out of every ten respondents had applied for attendance allowance without the help of another person. Eight out of ten people entitled to personal assistance have a physical disability. Multiple disabilities are also common. More than half of the respondents had acquired their disability during their lifetime and had it for an average of approximately 18 years.

The second section focuses on the respondent's personal experience of contact with Försäkringskassan in connection with their most recent application or assessment. Most respondents felt that their personal administrative officer had sufficient knowledge of their disability; one-fifth thought that the officer did not have sufficient knowledge. Almost one-tenth of the respondents had difficulty understanding the explanation of why they received fewer hours than they had requested, and the same percentage had difficulty accepting the explanation of the decision. A majority felt that they had received the number of hours that they had requested. Few respondents experienced lack of thoughtfulness or respect due to their gender, ethnic background or sexual orientation. Fewer than one out of ten respondents felt that they were treated less thoughtfully because of their disability. Children were more likely than other groups to state that they had not been treated respectfully due to their age. Their parents responded for them in nearly all cases.

In section three, respondents described how their personal assistance had been structured. Approximately two-thirds stated that they had received the number of hours they needed. One-fourth felt that they had received fewer hours than they needed. Eight out of ten respondents felt that the hours were allocated according to their needs, while almost one out of ten did not feel that way. The use of multiple assistants is a common phenomenon and among the reasons for cost increases over time. More than one-third of the respondents stated that they did not need two or more assistants, while one out of ten said that they had only one assistant but needed to have more. Between 10 and 16 per cent did not have adapted housing, access to rehabilitation or sufficient aids.

In section four, respondents described the quality of the personal assistance they were receiving. The results of the study suggest that more people use the services of private providers than of municipal providers. Extra providers are uncommon and most respondents had only one main provider. The respondents were generally satisfied and had confidence in their assistance providers, but there were some variations based on type of provider. Three out of ten respondents reported that they had switched assistance provider; more than two-thirds of them had done so once. The responses indicate that the respondents have a great deal of influence over the choice of assistant and are able to determine when an assistant visits them. Eight out of ten respondents had outside assistants, but many also had assistants among members of their family.

The fifth section sheds light on the extent to which personal assistance enables people to live normal lives. The results show that personal assistance offers valuable support that largely meets Sweden's obligations pursuant to the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Personal assistance also creates better conditions for fulfilment of national public health targets. Nevertheless, a relatively large percentage of respondents expressed uneasiness about the future.

Further analyses of the population entitled to receive personal assistance are being performed on the basis of the material that has been gathered.

Bakgrund

Assistansreformen som trädde ikraft 1994 gav människor med svåra funktionsnedsättningar rätt till personlig assistans. Statlig assistansersättning (tidigare LASS) lämnas till personer som ingår i någon av de i LSS (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) fördefinierade personkretsarna och som behöver personlig assistans för sina grundläggande behov i sin dagliga livsföring med i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka. Assistansersättning kan nybeviljas till personer som inte fyllt 65 år och som tillhör någon av följande personkretsar:

1. Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.
2. Personer med betydande begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.
3. Personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och orsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service.

Förändringar i det ursprungliga regelverket

Från och med januari 2001 får även de som har fyllt 65 år behålla assistansersättningen. Den 1 juli 2008 infördes en bestämmelse om att assistansersättning endast betalas ut under förutsättning att den används för att köpa personlig assistans av någon som anordnar sådan, t.ex. ett kooperativ, ett företag eller en kommun, eller för att avlöna egna personliga assistenter. Samtidigt infördes en bestämmelse om att en ersättningsberättigad som inte har använt hela assistansersättningen för att köpa assistans eller betala kostnader för personliga assistenter ska betala tillbaka den delen till Försäkringskassan. Sedan den 1 januari 2011måste privata företag som vill anordna personlig assistans enligt 9 § 2 LSS ha tillstånd från Socialstyrelsen. LASS ersattes den 1 januari 2011 av kap. 51 om assistansersättning i Socialförsäkringsbalken[1].

Nytt schablonbelopp varje år

Assistansersättning utbetalas med ett schablonbelopp per timme. Enligt 5 § förordningen (1993:1091) om assistansersättning ska Försäkringskassan senast den 1 mars varje år lämna förslag till timbelopp för det kommande året. Under år 2009 och 2010 var schablonen 247 kronor respektive 252 kronor. Regeringen har, efter förslag från Försäkringskassan, för år 2011 fastställt beloppet till 258 kronor respektive till 267 för år 2012.

---

[1] Socialförsäkringsbalk (2010:110).

Om det finns särskilda skäl kan den ersättningsberättigade också beviljas ersättning med ett högre belopp.

Kostnadsutveckling

Det har skett en betydande kostnadsutveckling inom assistansersättningen. Den totala kostnaden har ökat från knappt 1,8 miljarder kronor 1994 till cirka 23 miljarder kronor 2010 (figur 1, avser fasta utgifter). Av den totala kostnaden utgjorde år 2010 kommunernas andel 4 309 miljoner kronor för finansieringen av de 20 första assistanstimmarna per vecka.

Figur 1. Total kostnadsutveckling för personlig assistans (milj kr) 1994-2015*.

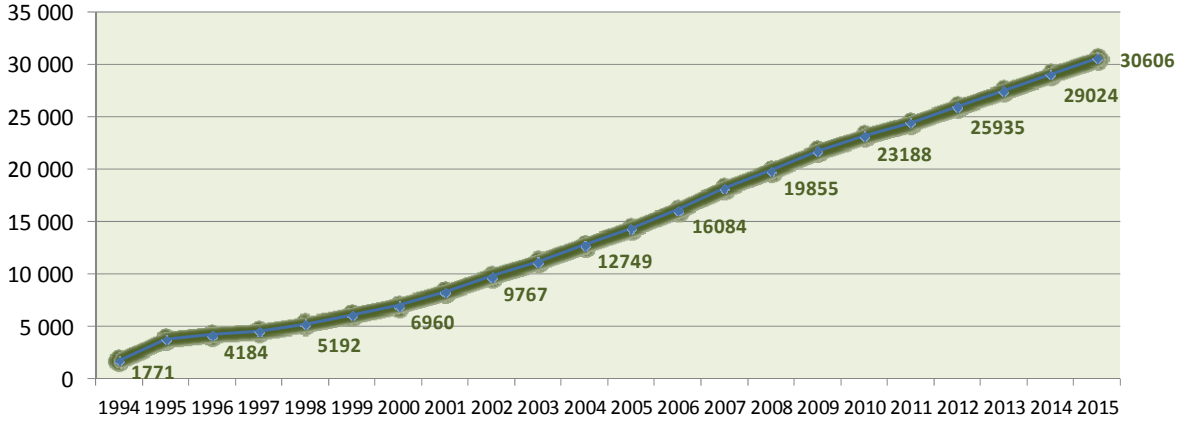

* F.r.o.m. år 2011 enligt Försäkringskassans prognos 2011-08-01.

Sammanlagt beviljades knappt 93 miljoner assistanstimmar under 2010, vilket är en ökning med drygt 4 miljoner timmar (5 procent) från år 2009. Dessa timmar var fördelade på 15 877 personer (figur 2) i genomsnitt per månad, vilket är en ökning med cirka 340 personer från år 2009.

Figur 2. Antal personer med personlig assistans 1994-2015*.

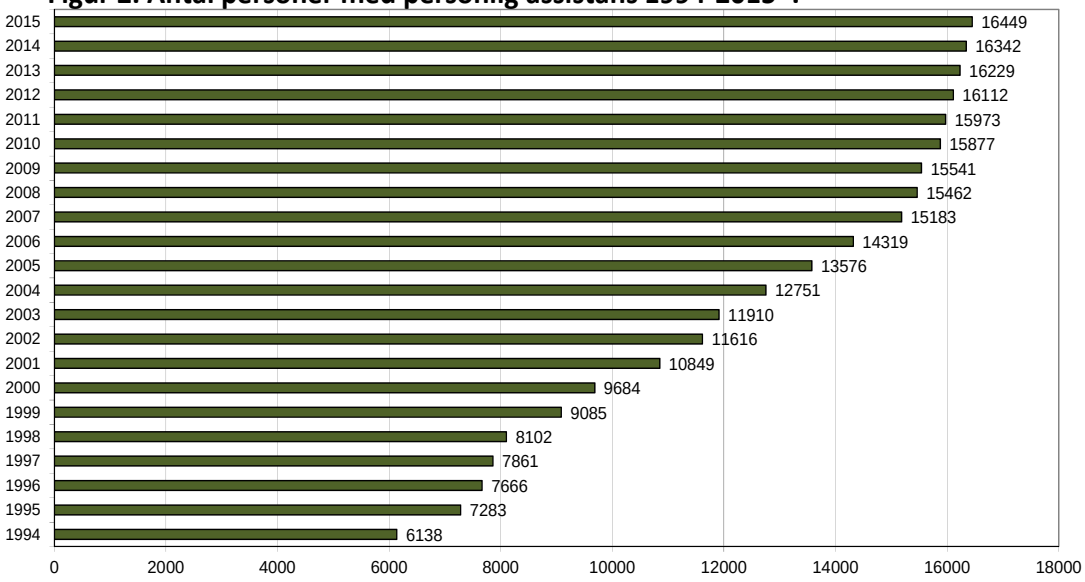

* F.r.o.m. år 2011 enligt Försäkringskassans prognos.

Genomsnittligt antal beviljade assistanstimmar

Under år 2010 beviljades i genomsnitt 488 timmar assistans per ersättningsberättigad och månad. Motsvarande siffra för år 2009 var 476 timmar. Det genomsnittliga antalet timmar med assistansersättning har stadigt ökat sedan 1994, då det låg på 65,9 timmar per vecka (figur 3). Med en fortsatt ökningstakt på cirka 2 timmar per år kommer dubbelt så många assistanstimmar att vara beviljade år 2020 jämfört med år 1994.

Figur 3. Genomsnittlig antal timmar med personlig assistans per vecka 1994-2015*.

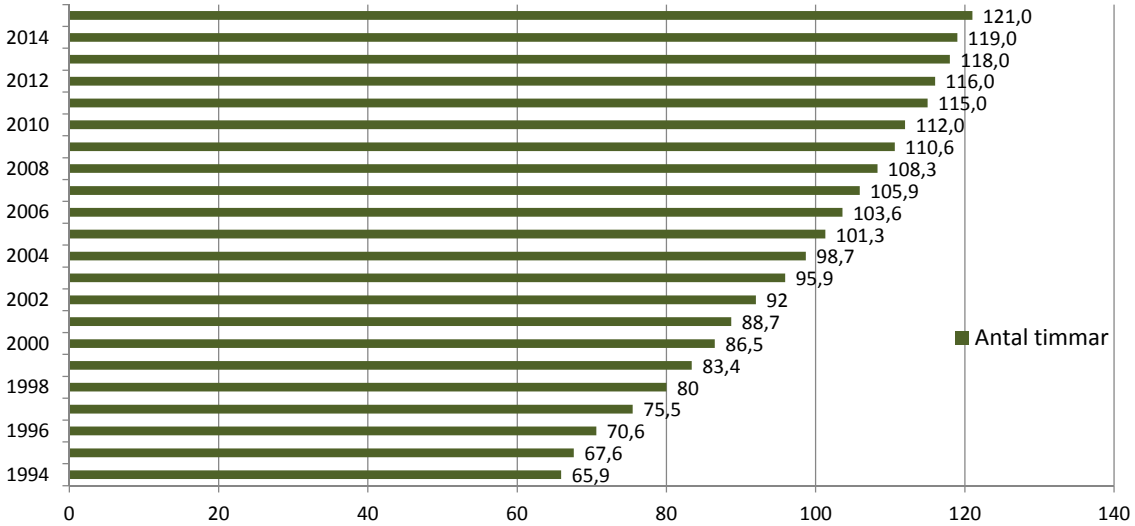

*F.r.o.m. år 2011 enligt Försäkringskassans prognos 2011-08-01.

Beräknad framtida kostnadsökning

För budgetåret 2011 beräknas de sammanlagda utgifterna för assistansersättning uppgå till 24 394 miljoner kronor, av vilka kommunerna beräknas stå för 4 453 miljoner kronor och staten för 19 941 miljoner kronor. Statens andel beräknas utgöra 81,7 procent av utgifterna 2011 (tabell 1). Statens andel av utgifterna har ökat från 74,8 procent år 1998[2] och beräknas vara 82,7 procent år 2015. Försäkringskassans prognoser visar på en fortsatt ökning av statliga utgifter i samband med personlig assistans.

Tabell 1. Fördelning av utgifter för personlig assistans mellan staten och kommuner år 2009-2015*.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Statens andel av utgifterna	80,8%	81,4%	81,7%	82,1%	82,3%	82,5%	82,7%
kommunens andel av utgifter	19,2%	18,6%	18,3%	17,9%	17,7%	17,5%	17,3%

*Anslagsbelastning och prognos för anslag inom Försäkringskassans ansvarsområde budgetåren 2011–2015.

Orsaker till kostnadsökningen

Försäkringskassans egna statistiska rapporter och prognoser[3,4] visar att den lagändring som påverkat kostnaderna mest och kommer att bidra till ökade kostnader även i framtiden är införandet av assistansersättning för personer äldre än 65 år. Även Socialstyrelsen kommer fram till den slutsatsen i sin analys av utvecklingen av kostnader för assistansersättningen[5].

---

[2] Försäkringskassan, 2010. Budgetunderlag år 2011-2014.

[3] Assistansersättning åren 2000-2004. Statistik 2005:7. Försäkringskassan, 2005.

[4] Assistans för kvinnor och män – en genderanalys av assistansersättning. Analyserar 2004:11. Riksförsäkringsverket, 2004.

[5] Kostnader för assistansersättning (LASS) – analys av utvecklingen 1994-2005. Socialstyrelsen, 2008.

Ökad kvalitet

Socialstyrelsen har publicerat en rapport om de samhällsekonomiska konsekvenserna av assistansreformen[6] som visar att en del av kostnadsökningen beror på ökad kvalitet i assistansen. Fler brukare har till exempel assistans under dygnsvilan och fler har fått dubbel assistans.

Omfördelning från andra insatser

Kostnadsökningen beror även på omfördelning av kostnader från andra insatser för personer med funktionsnedsättningar, i huvudsak kommunala. Inom ramen för Kunskapsprojektet[7] gjordes en samhällsekonomisk analys av olika former av stöd och service till personer med omfattande funktionsnedsättningar. I rapporten påpekades att alternativa insatser till personlig assistans inte skulle dämpa kostnadsutvecklingen. Tvärtom skulle andra former av stöd och service vara dyrare än personlig assistans. Kunskapsprojektet drevs av föreningen JAG (Jämlikhet Assistans Gemenskap).

Det behövs mer kunskap

Trots denna samlade kunskap behövs mer statistik och studier som belyser sambanden mellan olika faktorer och omfattningen av assistansersättning. Det gäller antal timmar, behov av dubbelsassistans och olika bakgrundsfaktorer som t.ex. kön, ålder, personkrets, medicinisk diagnos och typ av assistansanordnare. Det gäller också Försäkringskassans roll vid bedömningar av behov och beviljande av personlig assistans.

Ett speciellt problem är att studier gjorda inom handikappområdet ofta saknar svar från personer med svåra funktionsnedsättningar. Socialstyrelsen har i sin rapport om ekonomiska förhållanden för vissa personer med funktionsnedsättningar[8] påpekat att bristerna i representativitet kan förmedla en bild av att dessa personers levnadsförhållanden är bättre än de faktiskt är i verkligheten.

Socialstyrelsens rapport visar att det finns kunskapsbrister, i synnerhet när det gäller personer med omfattande psykiska funktionsnedsättningar. Den visar också på behovet av att kartlägga gruppen med personlig assistans. För att kartläggningen även ska omfatta personer med så omfattande funktionsnedsättningar att de inte själva kan fylla i enkäten, har Försäkringskassan gjort det möjligt för andra än den assistansberättigade själv att göra det. De som får den möjligheten är god man, förmyndare eller en annan person som har ingående kunskap om den assistansberättigade.

---

[6] Personlig assistans enligt LASS ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Socialstyrelsen, 2008.

[7] Priset för valfrihet, självbestämmande och integritet. Rapport 1 från Kunskapsprojektet: En kostnadsanalys av olika former av stöd och service till personer med omfattande funktionsnedsättningar. Föreningen JAG, 2006.

[8] Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2008. Socialstyrelsen, Stockholm, 2009.

Undersökningens syfte och frågeställningar

Huvudsyftet med denna undersökning är att öka kunskapen om gruppen som har statlig personlig assistans. Studien har som mål att besvara följande frågeställningar:

- Vem är den assistansberättigade? Fördelning efter kön, ålder, personkrets, boende etc.?
- Vilket är den assistansberättigades stödbehov? Tillgodoses detta? Saknas visst stöd och i så fall vilket?
- Tillgodoses den assistansberättigades behov av utbildning, sysselsättning och möjlighet till arbete?
- Hur upplever den assistansberättigade den personliga handläggarens bemötande och kompetens?
- Vilken inställning har den assistansberättigade till sina assistansanordnare? På vems villkor fungerar assistansen?

Metod

Den statistiska kartläggningen i denna rapport utgörs av en kvantitativ tvärsnittsanalys. Data hämtades in genom Försäkringskassans dataregister under oktober 2010 samt genom en enkätundersökning som inkluderade alla dem som den 30 september 2010 var registrerade mottagare av statlig personlig assistans. Tidigare studier, rapporter, prognoser och utvärderingar har utgjort underlag för undersökningen. För att belysa gruppen ytterligare kommer den kvantitativa analysen att kompletteras med kvalitativa data från samma enkätundersökning i en kommande rapport.

Registerdata

Analyserna i rapporten bygger delvis på Försäkringskassans registerdata. Förutom bakgrundsvariabler som kön, födelseår och födelseland finns uppgifter om personkrets, handläggningskontor och län, antal beviljade assistanstimmar och assistansanordnare i underökningens databas för perioden 1994–2010. Vissa variabler som huvuddiagnos, civilstånd och bostadsort finns enbart för år 2010.

Enkätundersökning

Registerdatabasen som ligger till grund för studien har kompletterats med data från en enkätundersökning riktad till 15 289 personer som har personlig assistans. Enkätundersökningen, som är en totalundersökning, utgör en viktig del i utvärderingen.

Frågorna i enkäten

Enkäten hade 41 frågor som granskades av testpersoner innan undersökningen genomfördes. Frågorna tar upp om man har den assistans man behöver, vilka arbetsuppgifter assistenterna utför och hur boendet ser ut. Det finns även frågor kring service, bemötande och stöd, samt frågor relaterade till diskrimineringsgrunderna, ekonomiska aspekter, delaktighet samt psykosociala faktorer. Ett antal frågor var riktade enbart till föräldrar med barn med funktionsnedsättning samt föräldrar som själva har funktionsnedsättning.

Enkäten bifogas rapporten som bilaga 2.

Utskick, olika sätt att besvara enkäten och svarsfrekvens

Enkäten skickades ut den 15 november 2010 till alla assistansberättigade i Sverige. Ett påminnelsebrev skickades ut den 20 december 2010. Den 10 februari gick det inte längre att besvara enkäten.

Försäkringskassan erbjöd tre alternativ för att besvara enkäten:

- Genom att fylla in en pappersenkät
- Elektroniskt via webben (Easy Research)
- Via telefon (genomfördes av TNS/Sifo)

Svarsfrekvensen var 67 procent, vilket motsvarar 10 200 giltiga svar. Det får betraktas som mycket högt med tanke på gruppen som undersöktes. Jämförbara undersökningar har haft betydligt lägre svarsfrekvens[9,10].

Försäkringskassan besvarade närmare 500 samtal och cirka 150 e-brev från assistansberättigade och andra berörda personer med anledning av enkäten.

Vem besvarade enkäten?

I figur 4 visas fördelningen av vem som hade svarat på frågorna i enkätundersökningen. 75 procent av de svarande var ”andra personer” eller svarande tillsammans med den assistansberättigade.

Figur 4. Staplarna visar vem som besvarat enkäten.

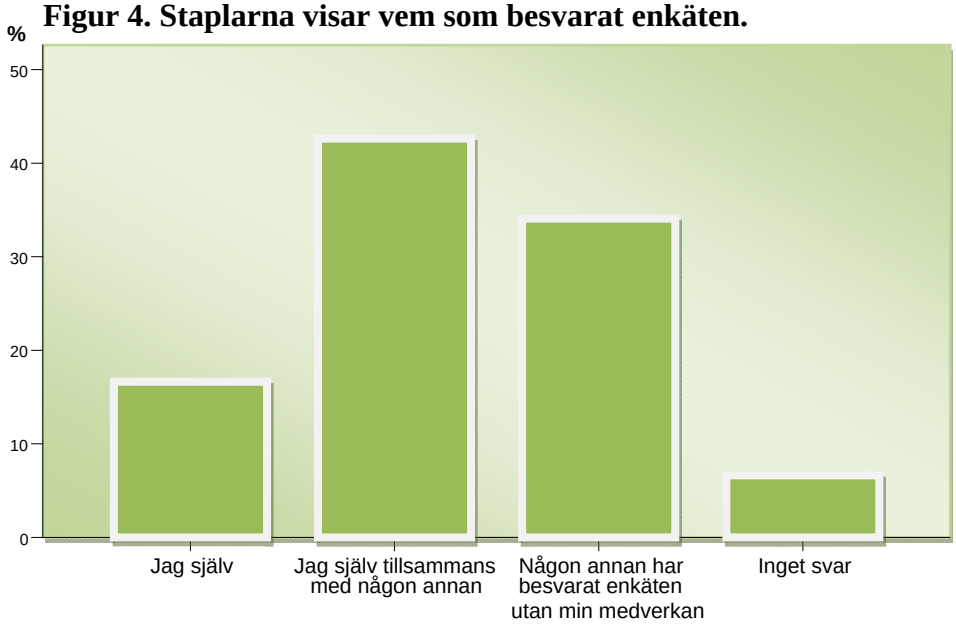

Om funktionsnedsättningen är så omfattande att personen inte kunnat svara på frågorna, så har god man, förmyndare eller en annan person med ingående kunskap om den assistansberättigade kunnat hjälpa till att besvara frågorna i enkäten.

---

[9] John Magnus Roos. Quality of personal assistance. Shaped by governments, markets and corporations. University of Gothenburg, 2009.

[10] Alltjämt ojämlikt! Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning. Artikelnr. 2010-6-21. Socialstyrelsen, 2010.

Undersökningsgruppen

Enligt Försäkringskassans statistikportal STORE (fryst data[11]) i oktober 2010 var 15 915 personer beviljade assistansersättning (7 410 kvinnor och 8 505 män) med i genomsnitt 112,81 assistanstimmar per vecka. Genomsnittligt antal timmar för kvinnor var 111,66 och 114,06 för män.

De flesta personer med personlig assistans ingick i åldersgrupp 65+ (n=2 353). Denna grupp hade näst lägst antal genomsnittliga assistanstimmar, 100,03 timmar per vecka. Barn 0–14 år är den näst största gruppen (n=2 043), och de hade lägst antal ersätta timmar: 90,14 timmar per vecka. Dessa siffror är oavsett kön, förutom gruppen pojkar 0–14 år (n=1 200) som är större än gruppen män 65+ (n=1 137). Flest antal assistanstimmar, i genomsnitt 133,44 timmar per vecka, hade personer 30–34 år. Det gällde både kvinnor och män.

Totalt deltog 4 891 kvinnor och 5 309 män i enkätundersökningen. Av dessa var 1 590 barn i åldersgruppen 0–19 år (19,2 procent) och 1 734 personer var över 65 år (17 procent). Assistansersättningen lämnas till totalt 2 381 utlandsfödda personer (15,2 procent), varav 1 485 besvarade enkäten (14,5 procent). Drygt 22 procent av respondenterna, eller 2 260 personer var gifta eller ingick i partnerskap, 12,3 var skilda och 2,5 procent var änkor eller änkemän. De flesta assistansberättigade var ogifta (63 procent).

Bortfallsanalys

Kartläggningen omfattar både personer med fysiska och personer med psykiska funktionsnedsättningar. Personer med de allvarligaste funktionsnedsättningarna är inte underrepresenterade tack vare proxyrespondenterna, dvs. föräldrar, förmyndare, assistenter och andra personer som förmedlat sin kunskap om de assistansberättigades tillvaro.

Den detaljerade bortfallsanalysen (bilaga 1) visar att de som svarat på enkäten i de flesta avseenden inte skiljde sig från de som inte svarat. Bortfallet i studien var obetydligt i relation till kön, personkrets, födelseland och anordnartyp. Variationerna i svarsfrekvenser var större i relation till åldersgrupper och län. Detta gör att undersökningen har en underrepresentation av yngre personer och assistansberättigade i vissa län i förhållande till populationen. Det kan i sin tur medföra skevhet (att en frekvensfördelning inte har en symmetrisk fördelning), vilket kan påverka resultatens reliabilitet och generaliserbarhet.

[11] Med fryst data avses månadsladdningar som ej uppdaterats med retroaktiva uppgifter/beslut.

Resultat från enkätundersökningen

I detta rapportavsnitt återges kvantitativa data av deskriptiv karaktär. Resultaten visar hur svaren på enkätfrågor fördelats mellan kvinnor och män samt olika personkretsar (där det var aktuellt). Resultaten presenteras som diagram eller i tabellform.

1. Boende och omständigheter kring personlig assistans

Boendevillkoren har ändrats avsevärt sedan 1994 när assistansreformen trädde i kraft. Förarbetena till lagen om assistansersättning[12] lyfter fram betydelsen av en egen bostad även för personer med allvarliga funktionsnedsättningar och stort assistansbehov. Numera bor majoriteten av assistansberättigade i ett eget hem i stället för som tidigare på olika typer av institutioner. I enkätundersökningen (tabell 2) angav 38 procent av respondenterna att de bor själva, dvs. i ett vanligt boende, med föräldrar (27 procent) eller med make/maka/sambo (23 procent). Knappt 9 procent angav att de bor i bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna (enligt LSS).

Tabell 2. Vad stämmer bäst in på din boendesituation? *Antal personer inom varje boendesituation bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).*

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Bor själv	**3 906** ***38,3 %***	457	124	1 298	27	1 906 *39,0 %*	571	195	1 199	32	1 997 *37,6 %*
Bor med föräldrar	**2 784** ***27,3 %***	856	10	276	35	1 177 *24,1%*	1127	17	416	46	1 606 *30,3 %*
Bor med make/maka/sambo	**2 388** ***23,4 %***	19	74	1 141	47	1 281 *26,2 %*	12	69	985	40	1 106 *20,8 %*
Bor med mitt/mina barn	**453** ***4,4 %***	14	10	203	13	240 *4,9 %*	21	14	168	9	212 *4,0 %*
Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna (LSS)	**895** ***8,8 %***	169	33	188	5	395 *7,8 %*	275	51	210	6	210 *7,4 %*
Annat	**736** ***7,2 %***	191	21	130	8	350 *6,9 %*	249	26	124	8	407 *7,5 %*

Tabell 3 visar att cirka 10 procent av de assistansberättigade hade ansökt om assistansersättningen själva, fler kvinnor än män. Vanligast var att en familjemedlem hjälpte till med ansökan (32 procent), särskilt för person-

[12] Lagen (1993:338) om assistansersättning.

krets 1. Assistansberättigade i personkrets 3 var mest aktiva i att söka personlig assistans själva.

Tabell 3. Vid det senaste tillfället/prövningen, hjälpte någon dig att ansöka om assistansersättningen hos Försäkringskassan? *Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).*

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Nej, jag ansökte själv	1 068 10,5 %	40	5	498	9	552 11,3 %	44	9	451	11	515 9,7 %
En familjemedlem	3 305 32,4 %	652	79	770	36	1 537 31,5 %	869	87	770	40	1766 33,3 %
En god man/förmyndare	1 885 18,5 %	490	79	250	15	834 17,1 %	626	132	276	13	1 047 19,7 %
En assistansanordnare eller brukarkooperativ	1 873 18,4 %	233	20	624	18	895 18,3 %	315	39	593	31	978 18,4 %
Kommunen	993 9,7 %	72	26	385	22	385 10,3 %	97	39	333	18	487 9,2 %
Hälso- och sjukvården eller habiliteringscentret	304 3,0 %	20	7	100	7	134 2,7 %	34	8	121	7	170 3,2 %
Annat	515 5,0 %	54	14	220	11	299 6,1 %	60	10	137	9	216 4,1 %
Svar saknas	256 2,5 %	28	5	90	2	125 2,6 %	26	11	89	0	126 2,4 %

En kartläggning som genomförts av Statskontoret[13] visar att sedan allt fler brukare valt privata assistansbolag deltar även andra aktörer än brukaren i utredningen. I rapporten konstaterar Statskontoret att det ibland kan uppstå ett ”förhandlingsspel mellan å ena sidan Försäkringskassan och brukaren och dennes ombud å andra sidan, kring omfattningen av assistansersättningen”. Statskontorets rapport också visar att i dessa fall ligger antalet begärda assistanstimmar på en hög nivå i ansökan.

I Försäkringskassans registerdata saknas uppgifter om personkrets hos 249 individer. Dessa har i de flesta fall själva klassat in sig i en personkrets. Som framgår av tabell 4 har endast 8 personer (3 procent) inte angett tillhörighet till personkrets.

[13] Statskontoret, 2011. Försäkringskassans handläggning av assistansersättning, 2011:16.

Tabell 4. Vilken personkrets tillhör du? (självrapporterad) Korstabellen visar i vilken utsträckning den självrapporterade personkretsen motsvarar uppgifter om personkrets i Försäkringskassans registerdata (uppgifter från oktober 2010). Andel ”rätt” (**fetstil**) eller ”fel” *(kursiv)* självrapporterad personkrets i relation till registerdata anges i procent.

Personkrets (registerdata)	Personkrets (självrapporterad)					
	Ingen	Personkrets 1	Personkrets 2	Personkrets 3	Svar saknas	Totalt
Ingen	**8** **3,2 %**	*62* *17,3 %*	*43* *3,2 %*	*129* *51,6 %*	7 2,2 %	249
Personkrets 1	*27* *0,7 %*	**3 106** **84,9 %**	*65* *1,8 %*	*342* *9,3 %*	120 3,3 %	3 660
Personkrets 2	*10* *18,8 %*	*65* *1,8 %*	**425** **74,6 %**	113 *19,8 %*	13 2,3 %	570
Personkrets 3	*229* *4,0 %*	*189* *3,3 %*	825 *14,5 %*	**4 283** **75,0 %**	181 3,2 %	5 707
Totalt	274	3 366	1 358	4 867	321	10 186*

* Försäkringskassans register saknar personkretsuppgifter om 13 individer

Enligt Försäkringskassans statistikportal Store[14] har antalet personer med assistansersättning ökat i genomsnitt 2,6 gånger från 1994 till 2010. Procentuellt flest personer har tillkommit i personkrets 2, knappt 300 procent. En bidragande orsak till ökningen är, som tidigare nämnts, den lagändring som genomfördes 1 januari 2001[15] och som gjorde det möjligt för äldre personer som har drabbats av t.ex. stroke att omfattas av den statliga assistansersättningen och behålla rätten till det riktade stödet även efter det de fyllt 65 år.

[14] Källa: Försäkringskassan, Store databas. Statistik avser perioden december 1994 - december 2010.

[15] 51 kap, 8 §. Socialförsäkringsbalk (2010:110).

Figur 5. Funktionsnedsättningar som kan ge svårigheter i vardagen bland kvinnor och män.

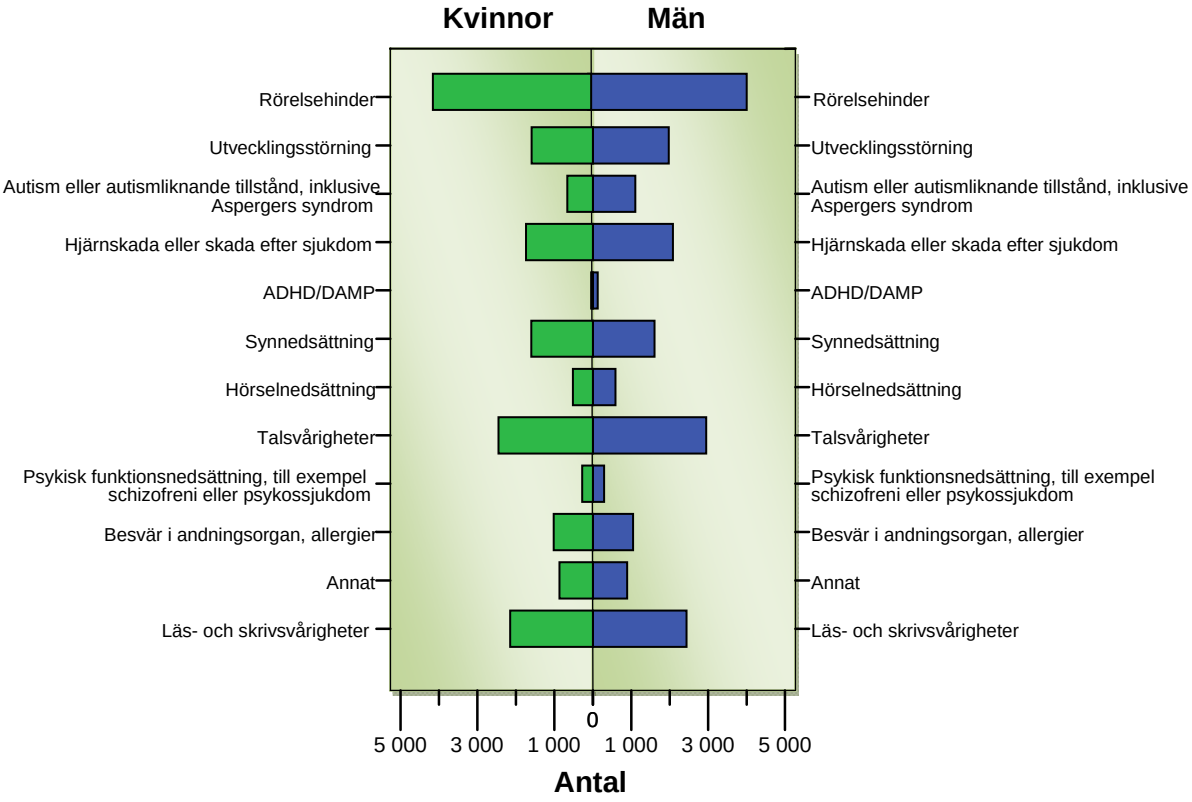

Figur 5 visar förekomsten av olika funktionsnedsättningar som kan ge svårigheter i vardagen (absoluta tal bland respondenterna i undersökningen). Av de assistansberättigade hade cirka 81 procent någon form av rörelsehinder, 84,2 procent var kvinnor och 77,8 procent var män (tabell 5). Den omfattande förekomsten av rörelsehinder i personkrets 1 och 2 tyder på att många personer har multihandikapp, eftersom de personer som tillhör dessa personkretsar har en huvuddiagnos som är av kognitiv eller psykisk natur. Talsvårigheter (53 procent) samt läs-och skrivsvårigheter (45 procent) är också vanligt förekommande funktionsnedsättningar. Frekvensen av ADHD/DAMP var 2,5 gånger högre bland män än kvinnor, i synnerhet i personkrets 1. Drygt 17 procent angav att de hade andra funktionsnedsättningar som inte var nämnda i listan. Bland dessa respondenter finns dock anhöriga och representanter för brukare som beskriver hälsotillståndet som ”kan ingenting själv”, ”är helt beroende” osv.

Tabell 5. Antal och andel funktionsnedsättningar som kan ge svårigheter i vardagen bland kvinnor och män som tillhör olika personkretsar enligt LASS*.

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
Funktionsnedsättning ar som kan ge svårigheter i vardagen	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Rörelsehinder	8 233 80,8 %	1 084	186	2 743	95	4 108 84,2 %	1 170	277	2 580	98	4 125 77,8 %
Utvecklingsstörning	3 560 34,6 %	1 390	14	153	32	1 589 32,6 %	1 769	14	155	33	1 971 37,2 %
Autism eller autismliknande tillstånd, inklusive Aspergers syndrom	1 764 17,3 %	614	23	28	14	658 13,5 %	1034	<3	44	26	1106 20,8 %
Hjärnskada eller skada efter sjukdom	3 814 37,4 %	569	201	911	52	1 733 35,5 %	688	300	1035	58	2 081 39,2 %
ADHD/DAMP	175 1,7 %	38	<3	8	<3	46 0,9 %	107	<3	18	<3	129 2.4 %
Synnedsättning	3 200 31,4 %	600	71	886	38	1 595 32,7 %	681	126	759	39	1 605 30,3 %
Hörselnedsättning	1 110 10,9 %	183	19	304	13	519 10,6	232	35	312	12	591 11,1 %
Talsvårigheter	5 395 53,0 %	1 162	126	1 106	55	2 449 50,2 %	1 510	202	1 166	68	2 946 55,5 %
Psykisk funktionsnedsättning, till exempel schizofreni eller psykossjukdom	571 5,6 %	128	13	129	8	278 5,7 %	170	13	106	4	293 5,5 %
Besvär i andningsorgan, allergier	2 026 20,2 %	331	24	631	28	1 014 20,8 %	374	54	588	32	1 048 19,8 %
Läs- och skrivsvårigheter	4 584 45,0 %	989	118	994	47	2 148 44,0 %	1 224	169	989	54	2 436 45,9 %
Annat	1 750 17,3 %	340	31	474	21	866 17,7 %	407	49	412	24	892 16,8 %

* Den totala andelen funktionsnedsättningar överstiger 100 % eftersom man kunde kryssa i flera svarsalternativ.

Eftersom förekomsten av multihandikapp är så vanlig i undersökningsgruppen flyter personkretsarna ofta in i varandra. I Statskontorets tidigare nämnda utvärdering av Försäkringskassans förutsättningar att genomföra fullgoda utredningar[16] påpekas också risken för felaktiga bedömningar av tillhörighet till personkrets. Anledningen till detta är att personer som kan ingå i personkrets 3 ofta har en kombination av olika diagnoser.

Totalt har 4 657 personer, dvs. 45,7 procent, angett att de har haft sin funktionsnedsättning sedan födseln. Av dessa är 2 048 kvinnor (42,6 procent) och 2 573 män (48,5 procent).

Diagrammet nedan (figur 6) visar hur antalet år med funktionsnedsättning bland personer som har förvärvat sitt funktionshinder (dvs. inte har den medfödd) är fördelat mellan personkretsar och olika åldersgrupper. Medeltiden med funktionsnedsättningar för den svarande gruppen var dryg 18 år

[16] Statskontoret, 2011. Försäkringskassans handläggning av assistansersättning, 2011:16.

(medelvärde 18,5 år, standardavvikelse 12,8). Längst tid med funktionsnedsättning har personkrets 1 i alla åldersgrupper, med undantag för de två äldsta. Det genomsnittliga antalet år med funktionsnedsättning för personkrets 1 var 23,7. För personkrets 2 var det 14 år och för personkrets 3 var det 18,7 år. För de personer som inte uppgett någon personkrets var det genomsnittliga antalet år med funktionsnedsättning 11,2.

Figur 6. Hur många år har du haft din funktionsnedsättning (förvärvad)?

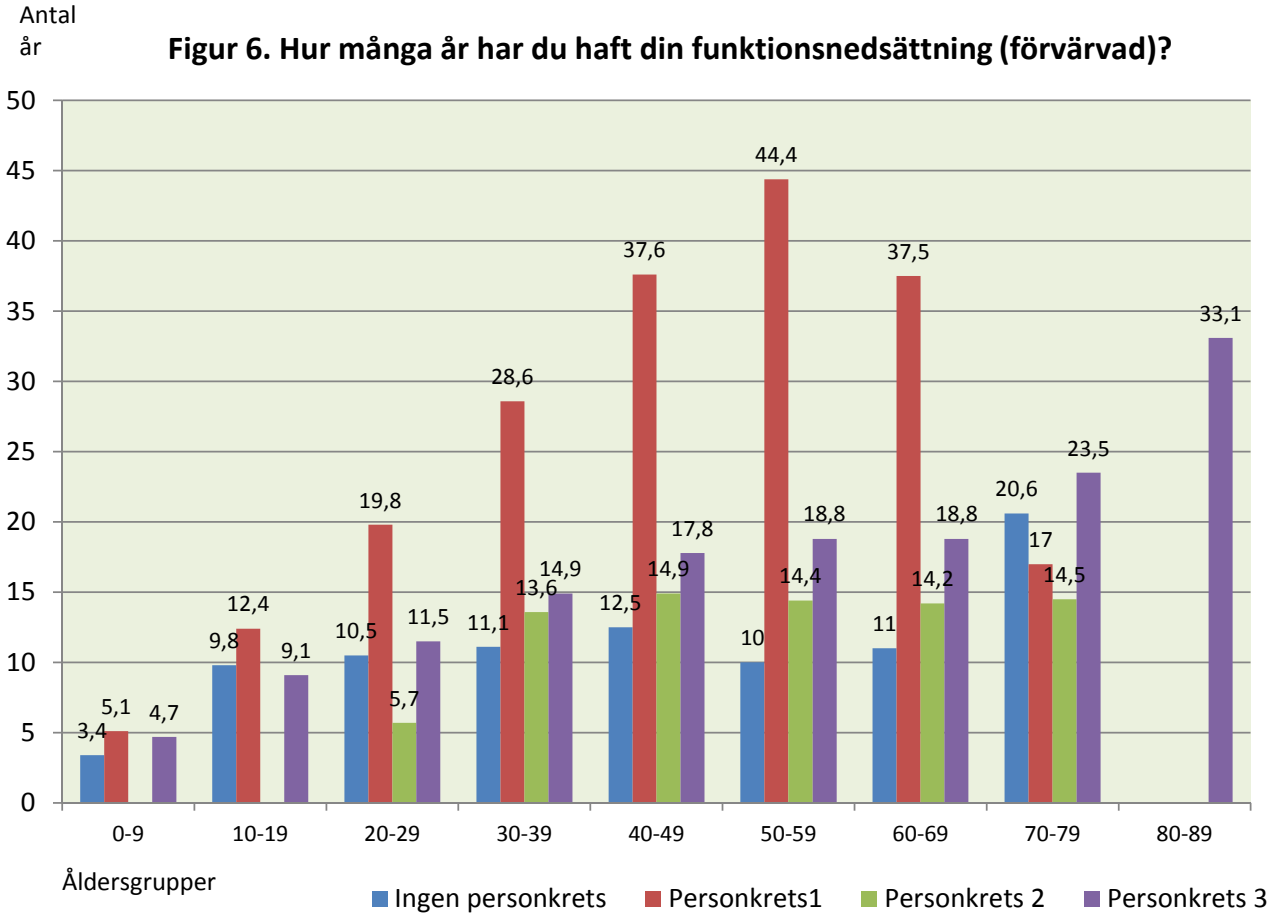

Barn 0–9 år hade haft sin funktionsnedsättning i genomsnitt 4,8 år, barn 10–19 år i 11,4 år. Allra längst hade äldre personer haft sin funktionsnedsättning. Det genomsnittliga antalet år för 80–89 år gamla var 33,1 (tillhör endast personkrets 3) och för 70–79 år gamla 22,8 år. För personer i gruppen 20–69 år varierade den genomsnittliga tiden med funktionsnedsättning från 15,5 till 19,4 år.

2. Kontakt med Försäkringskassan i samband med den senaste ansökan eller prövningen

Mätningar av bemötande och service är återkommande i Försäkringskassans kundundersökningar[17]. Försäkringskassans Nöjdkundindex från 2010[18] (NKI) var på riksnivå 51 (av maximalt 100) medan bemötandeindex motsvarade 69. Dessa värden kan dock inte direkt jämföras med resultaten från denna studie. Detta till trots ger resultaten i enkätstudien en indikation på om olika aspekter av bemötande och service tenderar att avvika från genomsnittliga attityder eller inte.

Tabell 6. Visste din personliga handläggare tillräckligt mycket om din funktionsnedsättning och hur den påverkade dig? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					*MÄN*				
		Personkrets					*Personkrets*				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Ja	6 528 *64,1 %*	1 018	149	1 855	75	3 097 *63,5 %*	1 352	203	1 795	81	3 431 *64,7 %*
Nej	2 044 *20,1 %*	345	42	557	25	969 *19,8 %*	426	70	546	33	1 075 *20,3 %*
Vet ej/har inte varit i kontakt	1 307 *12,8 %*	164	38	453	14	669 *13,7 %*	224	52	348	14	638 *12,0 %*
Svar saknas	307 *3,0 %*	62	6	72	6	146 *3,0 %*	69	10	81	<3	161 *3,0 %*

Försäkringskassan kritiseras ibland för att de personliga handläggarna inte har tillräckligt med kunskap om diagnoser och svårigheter som olika funktionsnedsättningar medför. Men enkätresultaten visar (tabell 6) att i genomsnitt två av tre respondenter tyckte att Försäkringskassans personliga handläggare visste tillräckligt mycket om funktionsnedsättningen och dess påverkan på den assistansberättigade. Var femte person tyckte dock det motsatta. Svarsfrekvensen på frågan var mycket hög (97 procent). Kvinnor och män svarade ganska lika.

[17] http://www.forsakringskassan.se/privatpers/kundundersokningar

[18] Undersökning med övergripande frågor om Försäkringskassan på riksnivå 2010.

Figur 7. Du som fick färre timmar än vad du begärde, tycker du att du fick en bra motivering? (*Flera svarsalternativ möjliga)*

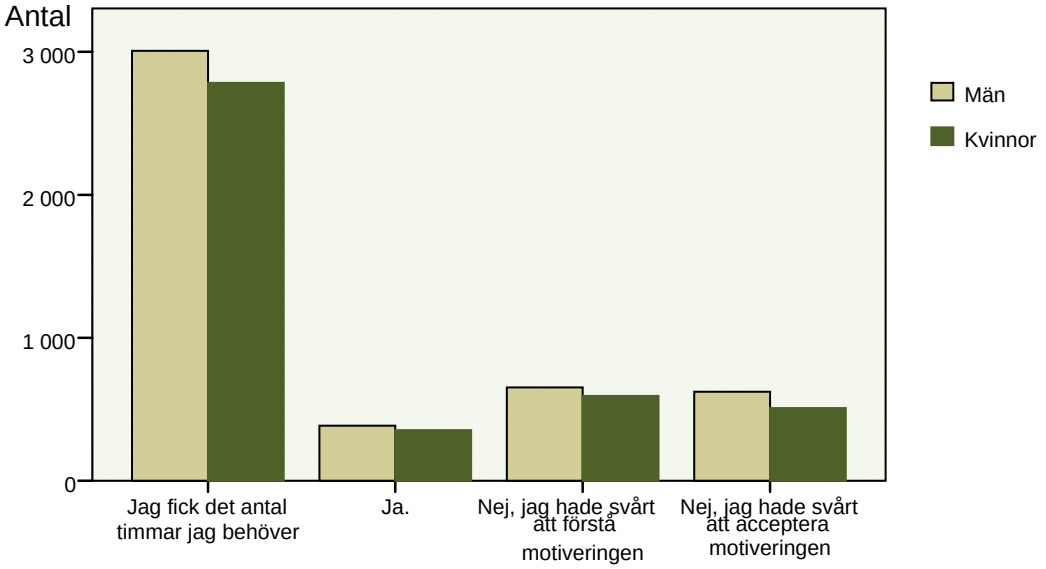

Tabell 7 visar att drygt hälften av respondenterna svarade att de fick de timmar de hade begärt. Av de som fick färre timmar var endast 7,2 procent nöjda med motiveringen, 12,2 procent hade svårt att förstå motiveringen och 11 procent hade svårt att acceptera den.

Tabell 7. Du som fick färre timmar än du begärde, tycker du att du fick en bra motivering? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					*MÄN*				
		Personkrets					*Personkrets*				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Jag fick det antal timmar jag behöver	**5 788** *56,8 %*	849	153	1 717	64	2 783 *57,0 %*	1 151	178	1 601	75	3 005 *56,6 %*
Ja	**738** *7,2 %*	121	16	204	12	353 *7,2 %*	154	28	192	11	385 *7,3 %*
Nej, jag hade svårt att förstå motiveringen	**1 242** *12,2 %*	229	24	323	14	590 *21,1 %*	266	44	325	17	652 *12,3 %*
Nej, jag hade svårt att acceptera motiveringen	**1 125** *11,0 %*	173	21	297	13	504 *10,3 %*	257	45	307	12	621 *11,7 %*

Det finns ett samband mellan svårigheter att förstå motiveringen och svårigheter att acceptera motiveringen ($r=0,234$; $p<0,01$). I de fall man inte beviljats det begärda antalet timmar finns det en förhöjd risk att negativa attityder generaliseras till att gälla hela handläggningsprocessen och Försäkringskassan som myndighet över huvud taget.

Diskrimineringsgrunder och upplevelse av bemötande

Diskriminering är förbjudet i Sverige och regleras av diskrimineringslagen[19]. Det finns dock indikationer på att diskriminering förekommer i samhället. Personer kan också uppleva sig diskriminerade utan att de anses vara det i lagens mening. Denna undersökning mäter den självrapporterade diskrimineringen i kontakten med Försäkringskassan och hur man har upplevt bemötandet i relation till olika diskrimineringsgrunder.

Figur 8. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på din funktionsnedsättning?

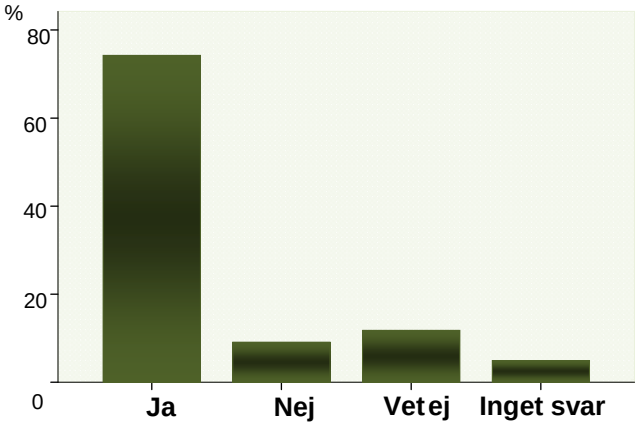

Nästan lika stor andel kvinnor och män (74 procent) tyckte att de har blivit bemötta på ett respektfullt sätt med tanke på sin funktionsnedsättning (figur 8, tabell 8). För de som har haft en negativ upplevelse, med en genomsnittlig svarsfrekvens på nio procent, skiljer sig resultaten från Försäkringskassans kundundersökning 2010[20]. Där var andelen personer med funktionsnedsättning som kände sig kränkta av bemötandet i kontakt med Försäkringskassan 59 procent (31 procent för alla kundgrupper). Det är svårt att förklara dessa procentuella skillnader utan att närmare analysera sammanhang och frågeställningens formulering och nyanser.

[19] Diskrimineringslagen (2008:567).

[20] Undersökning med övergripande frågor om Försäkringskassan på riksnivå 2010.

Tabell 8. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på din funktionsnedsättning? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					*MÄN*				
		Personkrets					*Personkrets*				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Ja	7 566 *74,3 %*	1 119	171	2 255	94	3 639 *74,6 %*	1 471	238	2 116	102	3 927 *74,0 %*
Nej	923 *9,1 %*	129	17	299	8	453 *9,3 %*	181	31	249	9	470 *8,9 %*
Vet ej	1 199 *11,8 %*	232	37	275	11	*555* *11,4 %*	283	47	301	13	644 *21,1 %*
Svar saknas	498 *4,9 %*	109	10	108	7	234 *4,8 %*	136	19	204	5	264 *5,0 %*

Det finns indikationer på att upplevelsen av kränkning är starkt relaterad till andra negativa upplevelser, som t.ex. att man inte blivit beviljad de assistanstimmar man begärt. Korrelationsanalysen visar att det finns ett samband mellan en positiv upplevelse av bemötandet med tanke på individens funktionsnedsättning och handläggarens kunskap om funktionsnedsättning ($r=0,231$; $p<0,01$), samt upplevelsen av att man fått det antal timmar man behöver ($r=0,332$; $p<0,01$).

Figur 9. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på ditt kön?

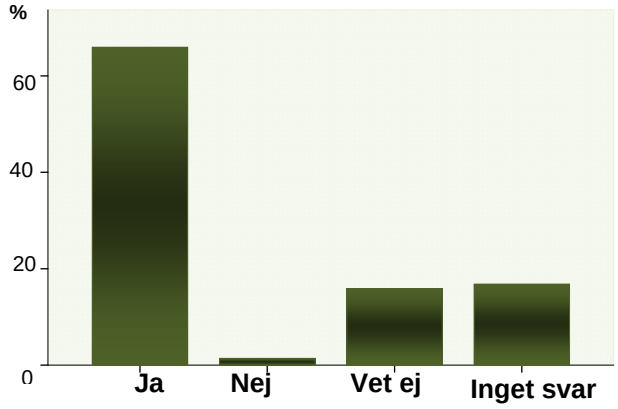

En del proxyrespondenter, dvs. personer som svarade i stället för den assistansberättigade, tyckte att frågor kring bemötande i relation till diskriminering var irrelevanta eftersom de antingen inte kände till den assistansberättigades upplevelser eller så handlade det om barn. Detta förklarar den höga andelen ”vet ej” svar eller ”svar saknas” (se tabell 9) på frågan om bemötande i relation till kön (totalt 33 procent).

Tabell 9. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på ditt kön? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Ja	6 718 66,0 %	976	146	2 078	81	3 281 67,2 %	1 240	199	1910	89	3 437 64,8 %
Nej	143 1,4 %	15	4	59	<3	79 1,6 %	21	4	37	<3	64 1,2 %
Vet ej	1 615 15,9 %	286	40	362	20	708 14,5 %	408	69	414	16	907 17,1 %
Svar saknas	1 710 16,8 %	312	45	438	18	813 16,7 %	402	63	409	23	897 16,9 %

Till skillnad från i Försäkringskassans kundundersökning 2010[21] upplevde endast en dryg procent av de assistansberättigade att de hade blivit dåligt bemötta grund av sitt kön. I kundundersökningen uppgav 6 procent av respondenterna med funktionsnedsättning att de hade blivit det. Bland alla kundgrupper var det 10 procent.

Figur 10. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på din etnicitet?

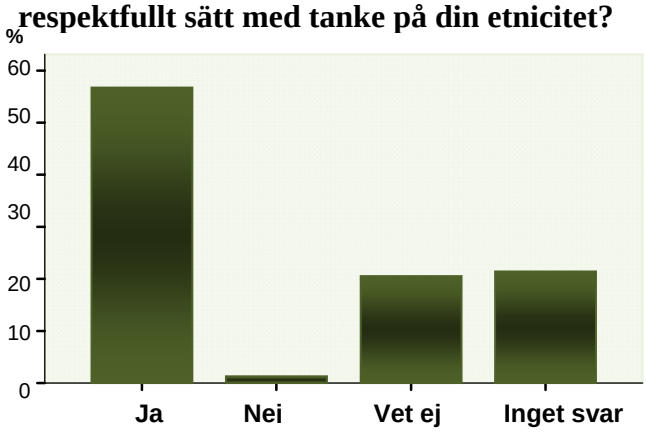

Inte heller dåligt bemötande på grund av etnicitet (figur 10, tabell 10) är oroväckande vanligt – endast en dryg procent uppger att de varit med om det. Försäkringskassan prioriterar service till de största etniska grupperna i landet och har information på 20 olika språk, men det kan givetvis förekomma enstaka situationer där den assistansberättigade upplever att han eller hon inte blivit behandlad på ett respektfullt sätt på grund av sin etnicitet. Sådana situationer är svåra att förebygga eftersom de inte verkar förekomma regelbundet.

[21] Undersökning med övergripande frågor om Försäkringskassan på riksnivå 2010.

Tabell 10. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på din etnicitet? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Ja	5 785 56,8 %	835	124	1 729	74	2 762 56,6 %	1 085	179	1 678	81	3 023 57,0 %
Nej	132 1,3 %	18	<3	40	<3	61 1,2 %	25	5	40	1	71 1,3 %
Vet ej	2 088 20,5 %	356	50	547	24	977 20,0 %	481	73	538	19	1 111 20,9 %
Svar saknas	2 181 21,4 %	380	59	621	21	1 081 22,1 %	480	78	514	28	1 100 20,7 %

En fördjupad analys av svarsfördelningen mellan svenskfödda och utrikesfödda personer visar på ett intressant resultat, nämligen att 64,3 procent av de utrikesfödda var nöjda med bemötandet i relation till etnicitet medan andelen nöjda svenskfödda var lägre – endast 55,5 procent. Missnöjda var 3 procent av de utrikesfödda (44 personer) och en procent av de svenskfödda (88 personer).

Figur 11. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på din ålder?

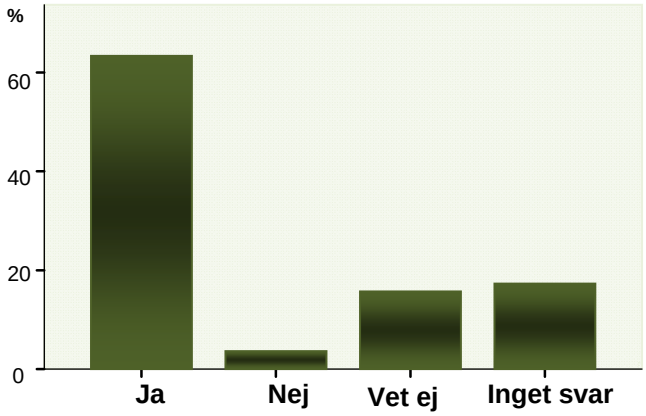

Sämre bemötande på grund av sin ålder upplevdes av knappt 4 procent av respondenterna, fler kvinnor än män (figur 11, tabell 11). Upplevelsen av åldersdiskrimineringen var mer uttalad i kundundersökningen 2010[22] där 10 procent av alla med funktionsnedsättning (12 procent för alla kundgrupper) upplevde sig ha blivit kränkta av det bemötande de fått i kontakten med Försäkringskassan.

[22] Undersökning med övergripande frågor om Försäkringskassan på riksnivå 2010.

Tabell 11. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på din ålder? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Ja	**6 458** ***63,4 %***	907	141	1 989	84	3 121 *63,9 %*	1 186	202	1 858	91	3 337 *62,9 %*
Nej	**372** ***3,7 %***	61	5	132	<3	200 *4,1 %*	63	12	93	4	172 *3,2 %*
Vet ej	**1 598** ***15,7 %***	296	40	362	17	715 *14,6 %*	408	61	402	12	883 *16,8 %*
Svar saknas	**1 758** ***17,3 %***	325	49	545	17	845 *17,3 %*	414	60	417	22	913 *17,2 %*

Figur 12 visar fördelningen av upplevt negativt bemötande inom nio åldersgrupper (t.ex. 10,4 % för barn 0–9 år) samt fördelning av andel svar mellan alla åldersgrupper (t.ex. 30 % för barn 0–9 år). Andel negativa svar inom varje åldersgrupp skiljer sig från den totala andelen av alla som angett negativt svar.

Bland yngre personer är det betydligt fler som upplever att de har fått ett negativt bemötande på grund av sin ålder (figur 12). I åldersgruppenen 0–9 år har tre gånger fler än genomsnittet upplevt att de har fått ett negativt bemötande på grund av sin ålder (10,4 procent). Personer i åldrarna 0–19 står för knappt hälften av alla som upplevde att de blivit dåligt bemötta. De absolut äldsta personerna verkade vara mest nöjda med bemötandet.

Figur 12. Andel av upplevd negativ bemötande med tanke på ålder inom varje åldersgrupp med 10-års intervall och fördelat mellan alla åldersgrupper.

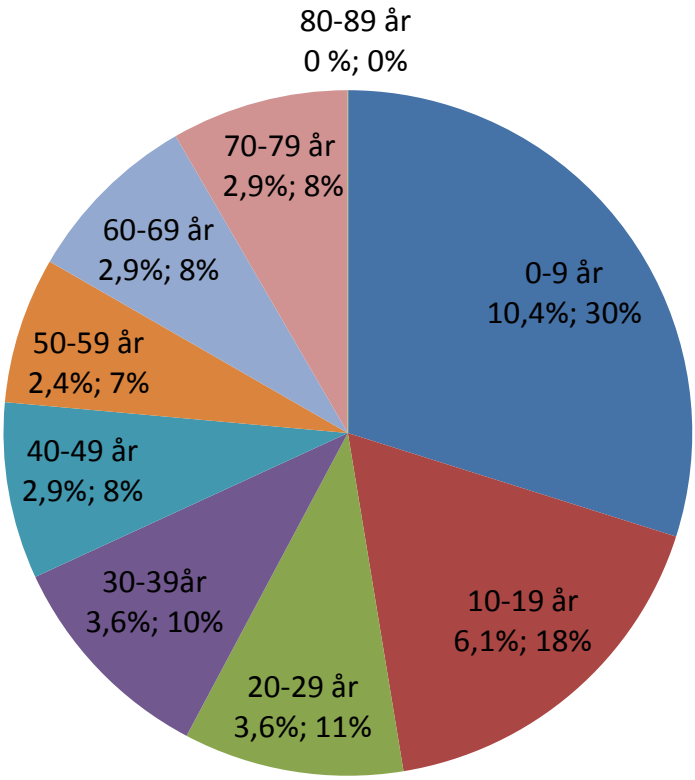

Knappt en procent (9 personer) i åldersgruppen 10–19 år har svarat själv på denna fråga. Ingen av dessa personer har lämnat ett negativt svar. En analys av svarsfördelningen visade att 60 procent av proxyrespondenterna, dvs. inte den assistansberättigade själv, upplevde att de hade fått ett negativt bemötande. Resultatet kan tyda på brister i assistansen för unga personer och stödet till deras anhöriga. En kvalitativ analys av kommentarerna skulle kunna belysa orsakerna till denna upplevelse av sämre bemötande.

Medelålders personer och äldre har däremot i större utsträckning svarat helt själva på enkätfrågorna. Av drygt en fjärdedel som svarade själva var 75 procent nöjda och 3 procent missnöjda med bemötande med tanke på ålder.

Figur 13. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på din sexuella läggning?

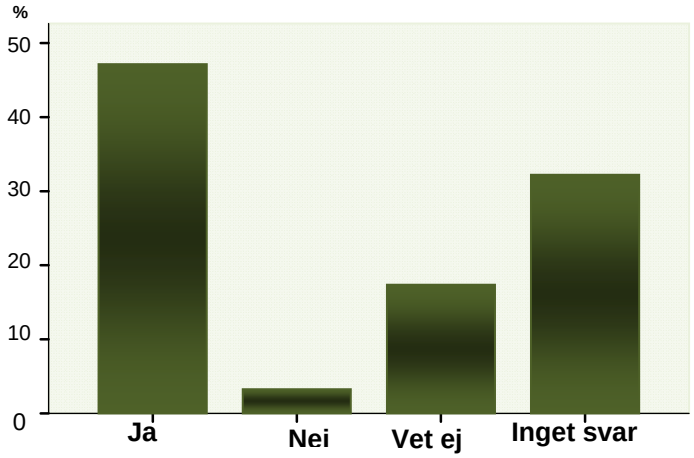

Frågan om bemötande med tanke på sexuell läggning hade ett relativt stort bortfall (figur 13, tabell 12). 32 procent hade inte svarat alls och 17 procent svarat ”vet ej”. Att endast hälften av respondenterna gav ett tydligt svar kan förklaras med att andra personer svarade i stället för den assistansberättigade, och att dessa personer inte hade någon uppfattning om denna aspekt av bemötandet. Lite större andel kvinnor (4 procent) än män (3 procent) upplevde dock negativt bemötande i relation till sexuell läggning.

Tabell 12. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på din sexuella läggning? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					*MÄN*				
		Personkrets					*Personkrets*				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Ja	4 806 *47,2 %*	612	105	1 499	61	2 277 46,7 %	842	156	1 485	66	2 529 47,7 %
Nej	332 *3,3 %*	52	5	126	<3	185 *3,8 %*	52	12	79	4	147 *2,8 %*
Vet ej	1 769 *17,4 %*	337	41	394	18	790 *16,2 %*	442	66	457	14	979 *18,5 %*
Svar saknas	3 279 *32,2 %*	288	84	918	39	1 629 *33,4 %*	735	101	769	45	1 650 *31,1 %*

Jämförelse av handläggningstider mellan flera socialförsäkringsförmåner

Hela 72,5 procent uppgav att de var nöjda med handläggningstiden för assistansersättning. Eftersom andra ersättningar, t.ex. bilstöd, vårdbidrag och handikappersättning inte var aktuella för en ganska stor andel personer, blev det svårt att jämföra ja-svaret på frågan om man är nöjd med Försäkringskassans handläggningstider mellan förmånerna.

Svaret ”nej” är däremot jämförbart mellan de fyra ersättningar. Det visar att det största missnöjet gäller handläggningstiderna av assistansersättningen (18,8 procent). I sina kommentarer beskriver respondenterna utrednings-

tiderna som mycket utdragna och menar att de har fått vänta på första utbetalningen för länge. Situation är bättre för de andra ersättningarna, där andelen missnöjda varierar mellan 12,1 procent för handikappersättning och 7,9 procent för vårdbidrag.

Figur 14. Är du nöjd med Försäkringskassans handläggningstider när det gäller assistansersättning, bilstöd, vårdbidrag, handikappersättning?

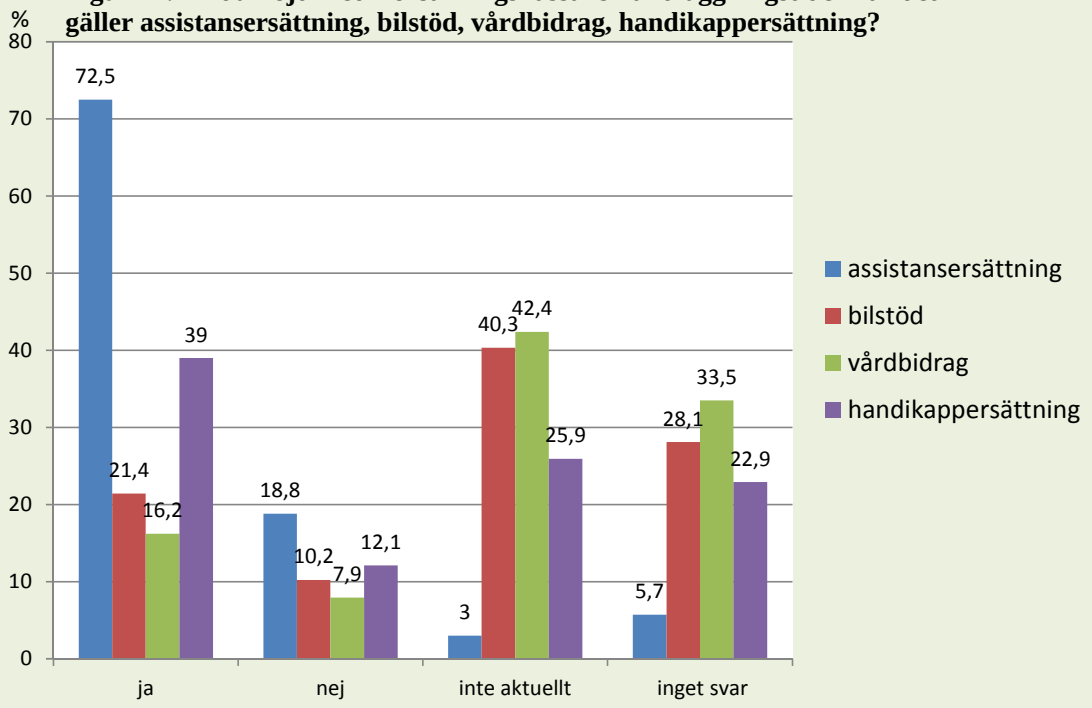

3. Hur ser assistansstödet ut?

Frågorna om utformningen av den personliga assistansen och om den tillgodoser den assistansberättigades behov handlar inte bara om antal beviljade timmar. Varierande tillstånd, grad av tillgång till hjälpmedel, boendepreferenser, utsträckning av användning av flera assistenter samtidigt m.m. är andra faktorer som påverkar individens välbefinnande.

Personlig hygien är ett av de grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans. Av figur 15 kan man utläsa att 95,1 procent av respondenterna får assistans med personlig hygien regelbundet eller ofta. Även andra grundläggande behov som hjälp med måltider och på- och avklädning tillgodoses i lika stor utsträckning. Alla assistansinsatser verkar vara viktiga, även sådana som ger möjlighet till sociala kontakter och fritid. Drygt 3 procent anger att de skulle önska tillsyn av någon som alltid finns tillhands. Cirka 2 procent av respondenterna anger att de skulle behöva assistans för att arbeta och ungefär lika stor andel för att studera.

Figur 15. Får du assistans med något av följande?

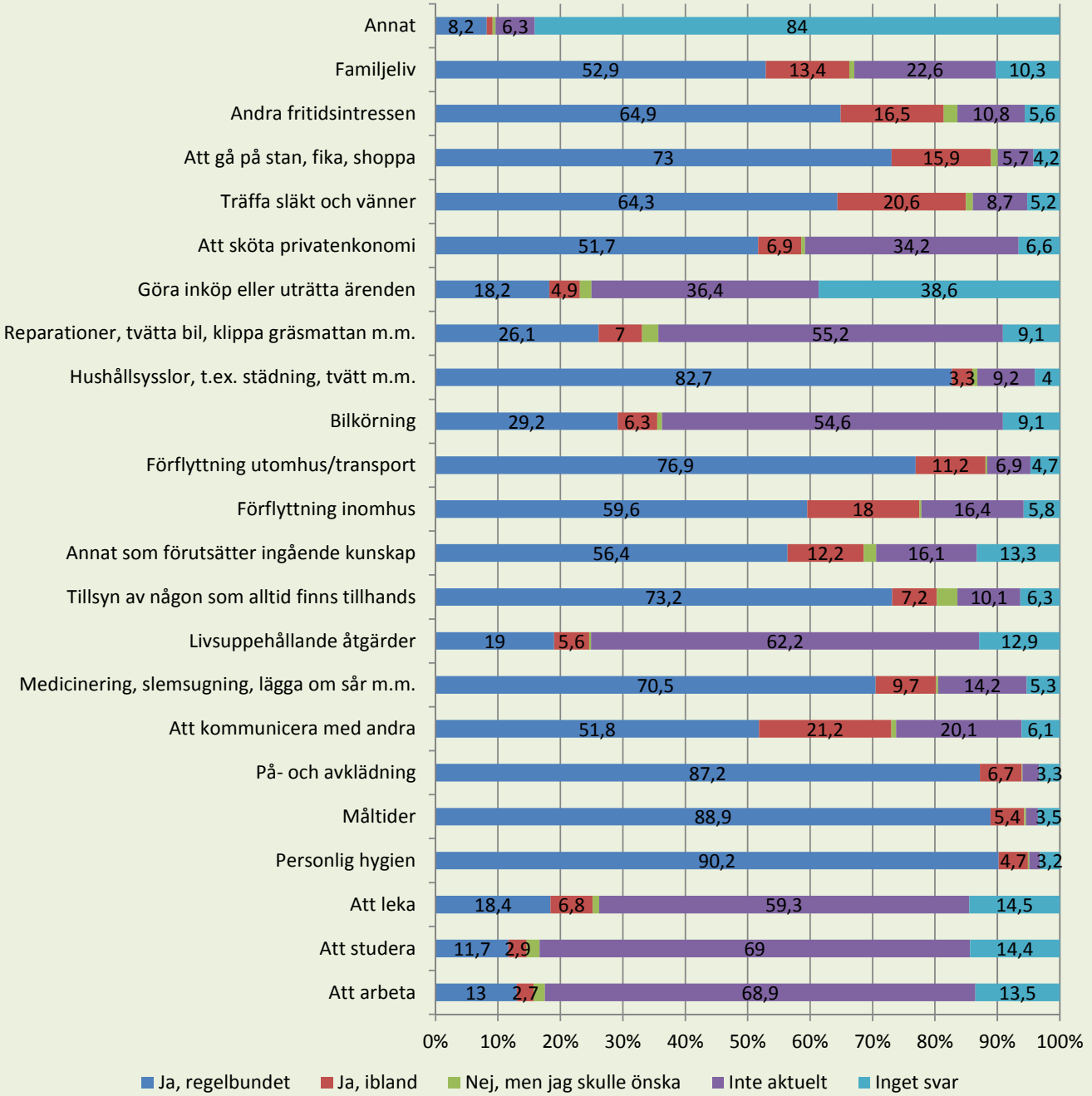

Tillgodoser antal timmar behoven?

Inte oväntat var det få personer – endast 26 stycken eller 0,25 procent – som angav att de har fler timmar än de behöver (figur 16, tabell 13).

Figur 16. Upplever du att du har det antal timmar du behöver?

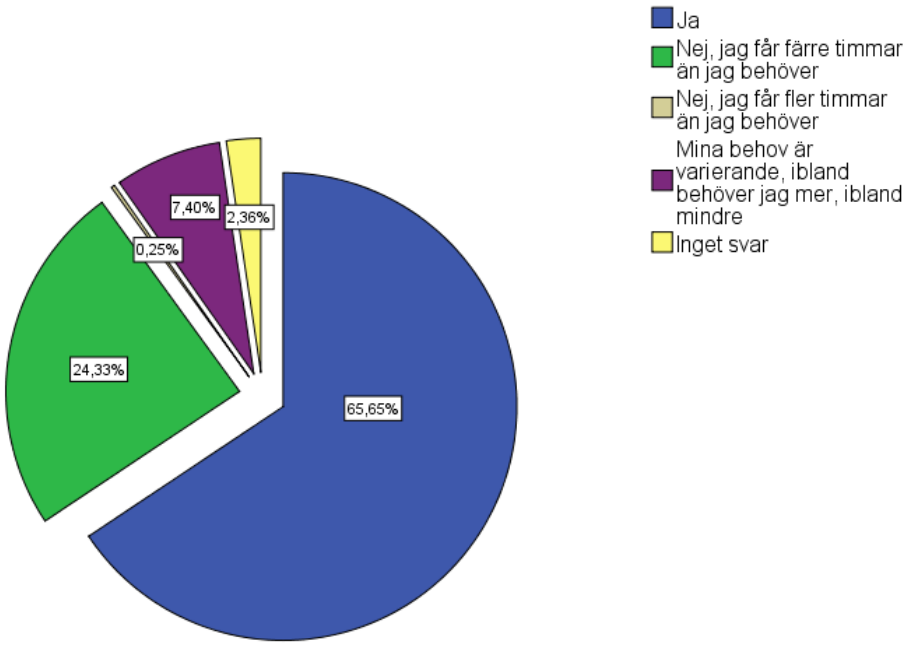

De flesta (66,7 procent) upplever att de har tillräckligt många timmar med assistans, medan 24,4 procent tycker att de har för få timmar. Drygt sju procent ansåg att deras behov är varierande, vilket i sin tur gör att behovet av assistans varierar i olika perioder. Varierande behov beror ofta på olika psykiska sjukdomar och tillstånd.

Tabell 13. Upplever du att du har det antal timmar du behöver? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					*MÄN*				
		Personkrets					*Personkrets*				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Ja	6 699 *65,7 %*	1 010	177	1 955	71	3 213 *65,8 %*	1 339	229	1 836	82	3 488 *65,7 %*
Nej, jag får färre timmar än jag behöver	2 482 *24,4 %*	432	43	683	39	1 197 *24,5 %*	547	85	617	38	1 287 *24,3 %*
Nej, jag får fler timmar än jag behöver	26 *0,3 %*	4	<3	7	<3	13 *0,3 %*	5	<3	6	<3	13 *0,2 %*
Mina behov är varierande, ibland behöver jag mer, ibland mindre	746 *7,4 %*	102	9	236	6	353 *7,2 %*	130	4	239	9	393 *7,4 %*
Svar saknas	231 *2,4 %*	*41*	5	56	<3	105 *2,2 %*	50	335	72	<3	126 *2,4 %*

Oro för framtiden och rädsla för att timmarna ska dras in kan göra att det kan skapas en kultur bland vissa assistansberättigade och deras anhöriga som innebär att man inte ska visa att man är nöjd med antalet assistanstimmar. En närmare analys av detta presenteras i kapitel 5.

Figur 17.

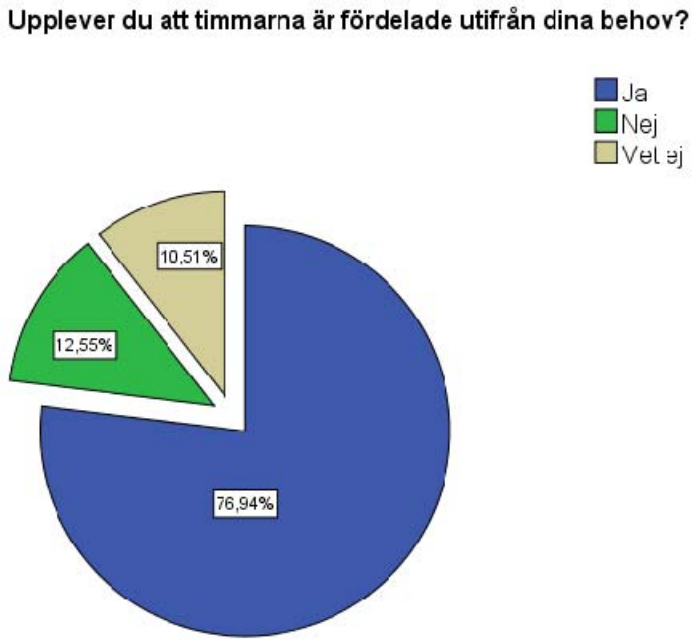

Timmarna upplevs som fördelade över tid utifrån ens behov av 77 procent av respondenterna, medan 12,6 procent inte var nöjda med fördelningen (figur 17). Varierande behov är troligen huvudorsaken till de negativa svaren, eftersom variationen gör det svårt att fördela timmarna så att de motsvarar den enskildes behov. Att de negativa svaren uppgår till nästan 13 procent kan även bero på att assistansbolagen bestämmer över hur timmarna fördelas per dag eller vecka.

Andelen som svarar ”vet ej” (drygt 10 procent) kan bero på att andra personer än den assistansberättigade själv besvarat enkätfrågorna och därmed inte kunnat bedöma om timmarna är fördelade efter individens behov.

Behov av flera assistenter samtidigt

Användning av två eller fler assistenter samtidigt, s.k. dubbelassistans, är en av orsakerna till kostnadsökningen för personlig assistans. LSS-kommittén beräknade att 20 procent av all dubbel assistans skulle kunna ersättas av hjälpmedel och boendeanpassning, vilket i LSS-kommitténs slutbetänkande[23] beräknades innebära en besparing på 250 miljoner per år. Förslaget utredningen förde fram var att dubbel assistans ska beviljas enbart efter att man utrett om den assistansberättigades behov kan tillgodoses genom bostadsanpassning eller andra hjälpmedel.

[23] Socialdepartementet, LSS-kommittén. SOU 2008:77. Möjlighet att leva som andra. Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning.

Av figur 18 kan man utläsa att drygt hälften av alla assistansberättigade får assistans av två eller flera assistenter samtidigt. Bland dessa var det 5,4 procent som hade assistans dygnet runt.

Drygt en tredjedel av samtliga respondenter ansåg inte att de hade behov av dubbelassistans. Nio procent svarade att de skulle behöva men hade det inte för närvarande.

Figur 18.

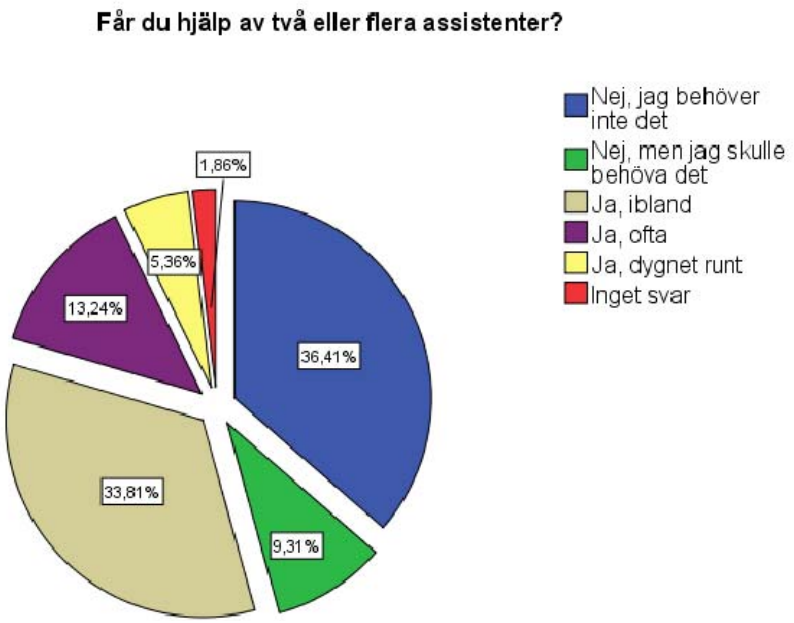

Tabell 14. Får du hjälp av två eller flera assistenter samtidigt? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					*MÄN*				
		Personkrets					*Personkrets*				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Nej, jag behöver inte det	**3 706** *36,4 %*	480	96	1 190	56	1 182 *37,3 %*	606	117	1 101	60	1 184 *35,5 %*
Nej, men jag skulle behöva det	**947** *9,3 %*	161	14	242	19	436 *8,2 %*	232	22	243	14	511 *9,6 %*
Ja, ibland	**3 458** *33,8 %*	592	77	978	31	1 678 *34,4 %*	746	108	891	35	1 780 *33,6 %*
Ja, ofta	**1 346** *13,2 %*	219	33	377	9	638 *13,1 %*	275	58	362	13	708 *13,3 %*
Ja, dygnet runt	**543** *5,4 %*	106	11	100	<3	219 *4,5 %*	177	25	116	6	324 *6,1 %*
Inget svar	**186** *1,9 %*	31	4	50	<3	88 *1,8 %*	35	5	57	<3	98 *1,8 %*

Assistansberättigade i personkrets 3 verkar vara mer beroende av dubbel-assistans (tabell 14), vilket kan förklaras av att de har mer fysiska funkt-ionsnedsättningar jämfört med de andra två personkretsarna.

Eget boende eller gruppboende?

Flera personer med funktionsnedsättning har tidigare bott på olika institutioner: vårdhem för utvecklingsstörda respektive mentalsjukhus för personer med psykiskt funktionsnedsättningar[24]. Stängningen av vårdhem för utvecklingsstörda påbjöds i en särskild lag (SFS 1997:724)[25] då landstingen och kommunerna fick skyldighet att planera avvecklingen.

Figur 19.

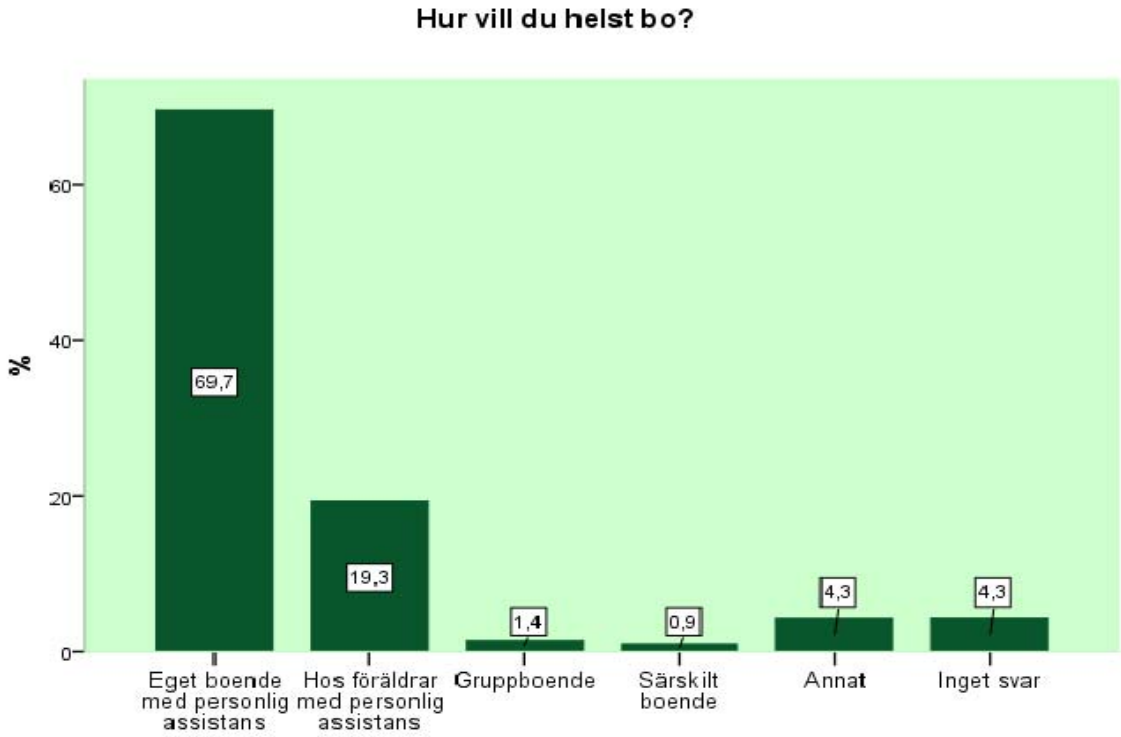

De flesta respondenter (totalt 89 procent) svarade att de helst vill bo i eget hem eller med sina föräldrar framför andra alternativ, t.ex. gruppboende och särskilt boende (figur 19). Däremot vill föräldrar till barn, i synnerhet tillhörande personkrets 1, att deras barn bara ska kunna bo hemma tills de blir vuxna. Gruppboende var ett av de bästa alternativen i framtiden, enligt föräldrarna.

[24] Lewin, B., Westin, L. Från behov till stöd: Lokal variation i LSS-tillämpning. Kap.2 i Ett liv som andras. FAS 2006.

[25] Prop. 1996/97:156. Avveckling av specialsjukhus och vårdhem.

Figur 20.

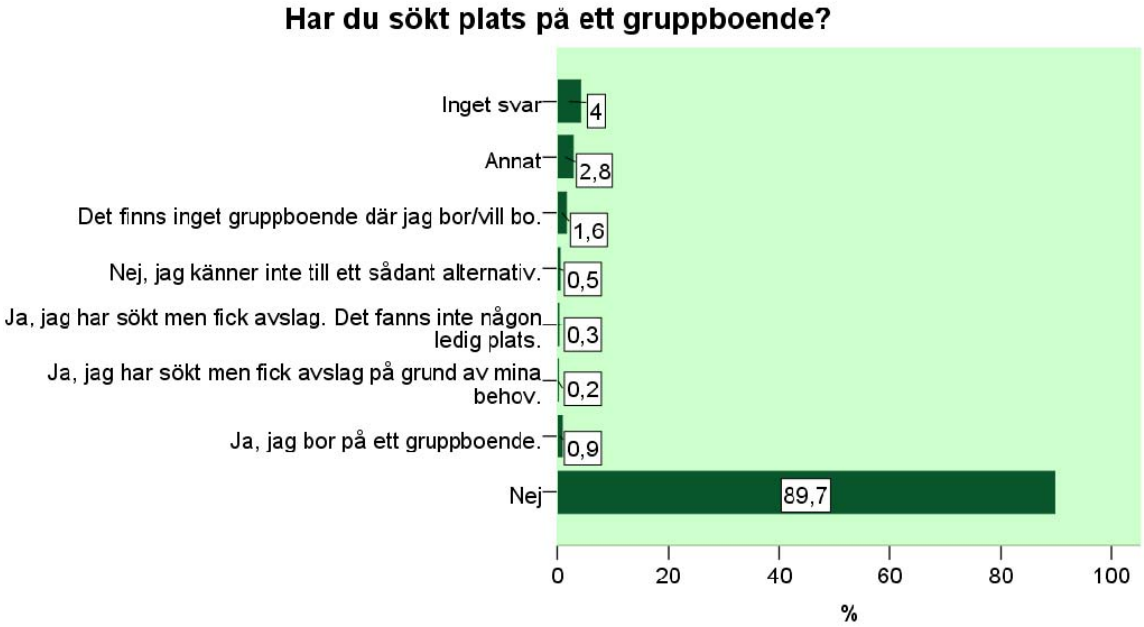

I figur 20 kan man se att knappt 90 procent svarade att de inte hade sökt plats på ett gruppboende. Cirka en av hundra svarade att man redan bor på ett boende. Den låga andelen personer som kunde tänka sig bo på ett gruppboende beror troligtvis inte bara på assistansreformen, som syftar till ökat självbestämmande och frihet. Enligt respondenternas uttalanden verkar gruppboenden ha låg status bland assistansberättigade och negativa föreställningar leder till att färre väljer det alternativet.

Anpassning av bostad, tillgång till hjälpmedel och habilitering

Anpassning av bostad är en insats som erbjuds för att öka självständigheten för den assistansberättigade, underlätta vardagen och minska behovet av att använda flera assistenter samtidigt.

Figur 21.

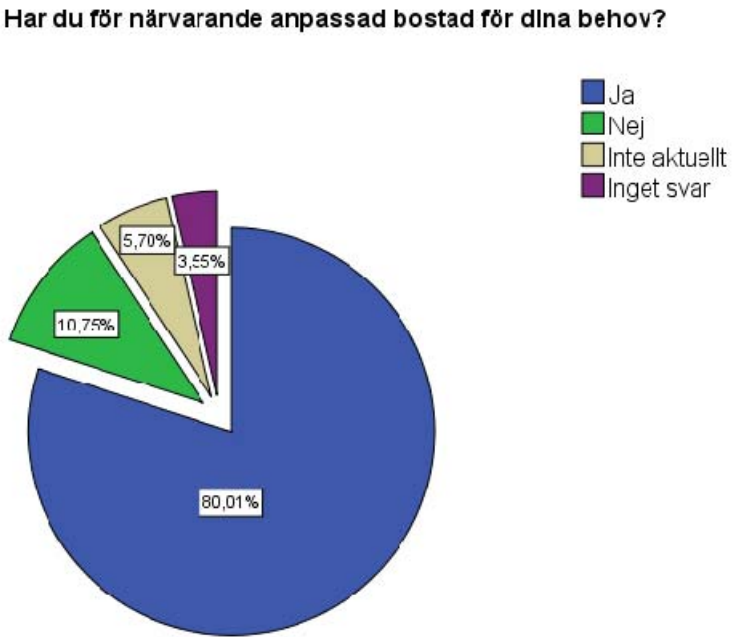

Hela 80 procent av de svarande angav att deras bostad var anpassad medan cirka 6 procent ansåg att deras bostad inte behövde anpassas. Resultaten indikerar att knappt 11 procent skulle behöva anpassning av bostaden.

Figur 22.

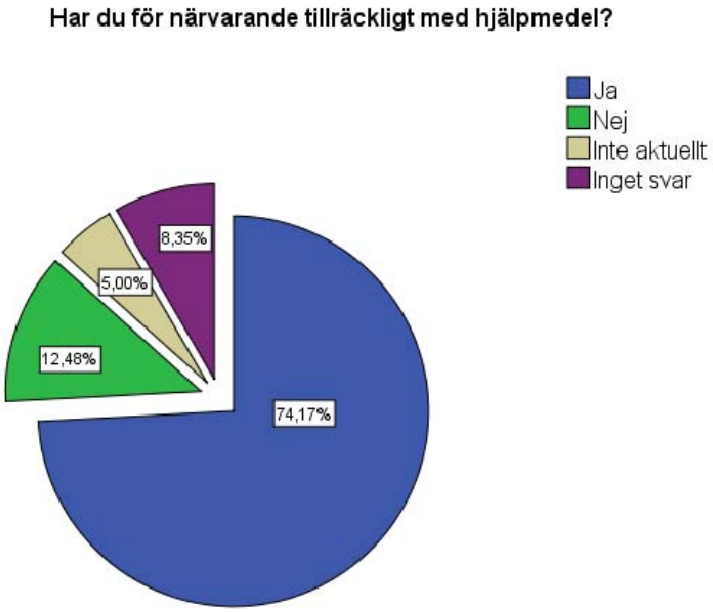

Socialstyrelsen (2010)[26] har påpekat att det saknas statistik över hur många personer som beviljats olika typer av hjälpmedel. Det finns inte heller några uppgifter om hur behoven ser ut. Rapporten visar att drygt hälften av alla

[26] Alltjämt ojämlikt! Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning. Artikelnr 2010-6-21. Socialstyrelsen, 2010.

med funktionsnedsättning har särskilda hjälpmedel. Det ska dock påpekas att svarsfrekvensen i denna fråga var låg (47 procent).

Figur 22 visar att 74 procent av de assistansberättigade (svarsfrekvens 92 procent) anser att de har tillräcklig med hjälpmedel medan drygt 12 procent uppger att de inte har det. Det motsvarar 1 273 personer som helt eller delvis saknar hjälpmedel. För att dämpa kostnadsutvecklingen inom assistansersättningen är därför viktigt att inventera möjligheten för dessa personer att få tillgång till hjälpmedel.

Figur 23.

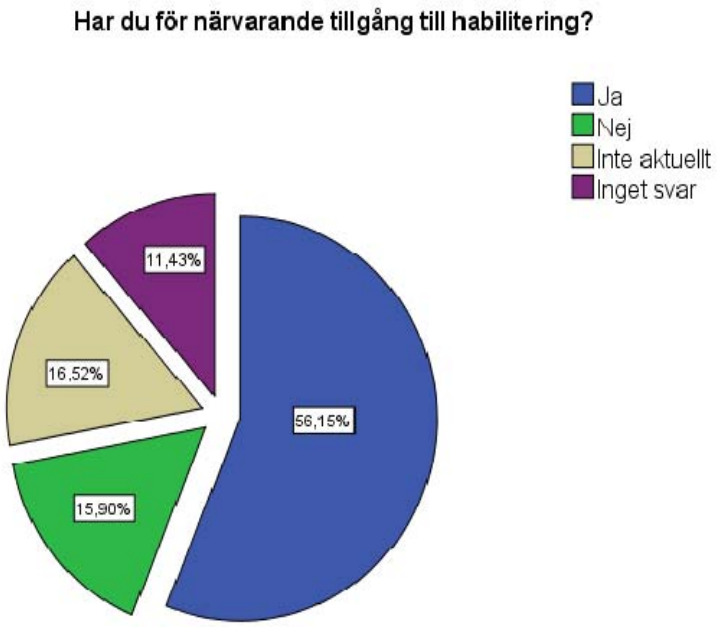

Frågan om den assistansberättigade hade tillgång till habilitering upplevdes som något svår, vilket kan förklara varför färre svarade på denna fråga jämfört med de två föregående frågorna. En del av respondenterna kände inte till betydelsen av ordet habilitering, andra förväxlade ordet med rehabilitering. Drygt hälften av de med personlig assistans har svarat att de har tillgång till habilitering.

De kommenterade enkätsvaren indikerar att cirka 16 procent skulle behöva habilitering (figur 23). Sammanfattningsvis ser de assistansberättigade habilitering som en viktig insats för att motverka försämringar i deras hälsotillstånd. Men habiliteringsmöjligheterna beskrivs som otillräckliga, selekterade och svåra att tillgå.

En slutsats av ovanstående är att personlig assistans som involverar två eller flera assistenter samtidigt beviljas i mycket stor utsträckning, trots att en hög andel assistansberättigade fått sin bostad anpassad och har tillgång till hjälpmedel. Det är därför viktigt att i kommande utredningar granska vilka åtgärder som skulle kunna minska beroendet av dubbelassistans.

4. Kvaliteten på den personliga assistansen

Detta avsnitt lyfter fram brukarnas relationer med och uppfattning om assistansanordnare och personliga assistenter. Val av en bra anordnare är en förutsättning för ett lyckat förverkligande av assistansreformen.

För att kunna särskilja olika anordnare var frågorna om brukarnas assistansanordnare uppdelade på typ av anordnare med två svarsalternativ att välja på: huvudsaklig anordnare eller extra anordnare. Statistik över extra anordnare registreras inte i Försäkringskassans databaser. Där framgår endast att brukaren anlitar flera arbetsgivare. Uppgifter som beskriver totalpopulationen avser december 2010 (fryst data)[27].

Tabell 15. Kommun som assistansanordnare. Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					*MÄN*				
		Personkrets					*Personkrets*				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Huvudsaklig anordnare	**3 953** *38,8 %*	556	136	1 174	48	1 914 *39,2 %*	742	179	1 066	52	2 039 38,4 %
Extra anordnare	**198** *1,9 %*	25	<3	65	<3	94 *1,9 %*	35	6	60	<3	104 *2,0 %*

Drygt en tredjedel av assistansberättigade väljer kommunala assistansanordnare, jämt fördelade mellan kvinnor och män, flest inom personkrets 3. Knappt 2 procent har kommunen som extra anordnare.

Det finns en tydlig minskning av antalet personer hos kommunala anordnare. Brukare hos kommunala anordnare har lägst antal timmar (110,41 år 2010) i jämförelse med övriga anordnare. Dock ökar det genomsnittliga antalet timmar per vecka i ungefär samma takt hos kommunala anordnare som hos andra anordnartyper. Minskning av personer med assistansersättning hos kommunala anordnare har skett i alla personkretsar under de senaste åren. Endast åldersgruppen 65+ visar en större ökning av antalet brukare hos kommunala anordnare. Deras genomsnittliga antal assistanstimmar per vecka är dock bland de lägsta (96,02 år 2010), särskilt för brukare ur personkrets 3 som också utgör den största gruppen hos kommunala anordnare.

Sedan år 2008 låter allt fler kommuner privata utförare sköta assistansen genom entreprenad. Independent Living Institute[28] uppger att totalt 12 kommuner hade upphandlat personlig assistans fram till den 15 augusti 2011. Vissa kommuner, t.ex. Uppsala, har infört ett system där flera privata anordnare kan bli godkända utförare i samma kommun enligt LOV (Lagen om valfrihetssystem)[29].

---

[27] Källa: STORE databas.

[28] http://www.independentliving.org/

[29] Lag (2008:962) om valfrihetssystem.

Tabell 16. Brukarkooperativ som assistansanordnare. Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Huvudsaklig anordnare	1 268 12,4 %	270	23	334	8	635 13,0 %	326	29	269	9	633 11,9 %
Extra anordnare	33 0,3 %	4	<3	14	<3	20 0,4 %	4	<3	9	<3	13 0,2 %

Antalet brukare hos brukarkooperativ har varit relativt stabilt under de senaste åren. Antal timmar per vecka är högre än genomsnittet, 122,33 (genomsnitt 113,14), men den här typen av anordnare utmärker sig med några enstaka brukare med extremt högt antal ersatta timmar (över 200 timmar per vecka), i synnerhet tillhörande personkrets 2. Det verkar dock inte finnas någon tendens till att personer som har så många timmar skulle öka över åren hos brukarkooperativ.

Tabell 17. Privat anordnare. Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Huvudsaklig anordnare	4 327 42,5 %	676	73	1 242	54	2 045 41,9 %	909	112	1 200	61	2 282 43,0 %
Extra anordnare	61 0,6 %	8	4	19	4	35 0,7 %	8	<3	18	<3	26 0,5 %

Antal brukare hos privata anordnare (andra ospecificerade serviceorganisationer i Försäkringskassans register) har en tendens att sakta men stadigt öka. Offentligt finansierade insatser för personer med funktionsnedsättning lockar även internationella investerare[30].

Undersökningsresultatet visar att privata anordnare har nu det största antalet brukare medan antalet brukare hos kommunala anordnare minskar. Ökningen av antalet brukare sker i alla personkretsar.

[30] Marta Szebehely. Insatser för äldre och funktionshindrade i privat regi, Kap 7 i Laura Hartman (Red.) Konkurrensens konsekvenser. Vad händer med svensk välfärd? SNS förlag, 2011.

Tabell 18. Själv är arbetsgivare. Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Huvudsaklig anordnare	363 3,6 %	25	<3	127	6	160 3,3 %	39	5	5	154	203 3,8 %
Extra anordnare	40 0,4 %	4	<3	17	<3	22 0,5 %	4	<3	12	<3	18 0,3 %

Egna arbetsgivare är en stabil, liten grupp som visar mindre variationer vad gäller antal personer. Däremot är antalet genomsnittstimmar jämförelsevis högt, 126,3.

Tabell 19. Annan serviceorganisation som assistansanordnare. Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Huvudsaklig anordnare	223 2,2 %	39	<3	63	4	107 2,2 %	47	10	56	<3	116 2,2 %
Extra anordnare	27 0,3 %	<3	<3	12	<3	15 0,3 %	<3	<3	9	<3	12 0,2 %

Totalt uppgav 3,5 procent (alla extraanordnare sammanräknade av tabellerna 15–19) att de hade någon extra anordnare. Att de flesta brukare väljer en typ av anordnare kan dels förklaras med att lagen om valfrihetssystem (LOV)[31] trädde i kraft 2008 och att de väljer den anordnare som passar bäst för deras behov, dels att både utomstående och anhöriga kan vara assistenter för en och samma person.

[31] Lag (2008:962) om valfrihetssystem.

Tabell 20. Om du har bytt eller skulle vilja byta assistansanordnare, vad finns det för orsak till detta? Fördelning bland kvinnor och män samt andel i procent (%).

	Alla	*Kvinnor*	*Män*
	Antal *%*	*Antal* *%*	*Antal* *%*
Anordnaren saknade kompetens om min funktionsnedsättning	**529** ***5,0 %***	277 *5,5 %*	252 *4,6 %*
Jag fick inte assistans i den omfattning som jag betalade för	**317** ***3,0 %***	157 *3,1 %*	160 *2,9 %*
Anordnaren var inte ärlig utan fuskade	**353** ***3,3 %***	172 *3,4 %*	181 *3,3 %*
Anordnaren gjorde inte vad den hade lovat	**723** ***6,9 %***	365 *7,2 %*	368 *6,6 %*
Jag fick ett bättre erbjudande om assistans	**1 491** ***14,1 %***	690 *13,6 %*	801 *14,7 %*
Annat	**994** ***9,4 %***	513 *10,1 %*	481 *8,8 %*

Det finns möjlighet att jämföra och välja lämplig anordnare via Assistanskoll som finns på Independent Living Institutes webbplats[32]. Krav på tillstånd från Socialstyrelsen för privata företag ökar troligen sannolikheten att en del anordnarbyten kommer att ske under år 2011 på grund av indragna och icke beviljade tillstånd.

Orsakerna till varför man har bytt eller velat byta assistansanordnare varierar. Den vanligaste orsaken var ett bättre erbjudande om assistans (14 procent). Nästan 7 procent svarade att anordnaren inte gjorde vad den hade lovat. Fem procent var missnöjda med assistansanordnarens kompetens och 3 procent tyckte att de inte fick assistans i den omfattning de betalade för. Drygt tre procent eller 353 personer uppgav att deras anordnare inte var ärlig, utan fuskade.

Figur 24. Är du nöjd och känner tilltro till din assistansanordnare?

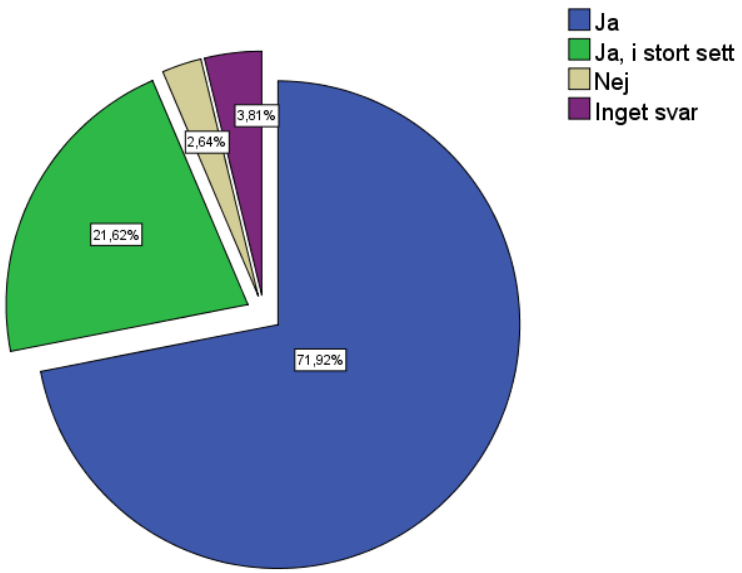

[32] http://www.independentliving.org/assistanskoll/

Figur 24 visar att bara knappt tre procent uppgav att de inte var nöjda och inte känner tilltro till sina assistansanordnare.

Figur 25. Är du nöjd och känner tilltro till din assistansanordnare?

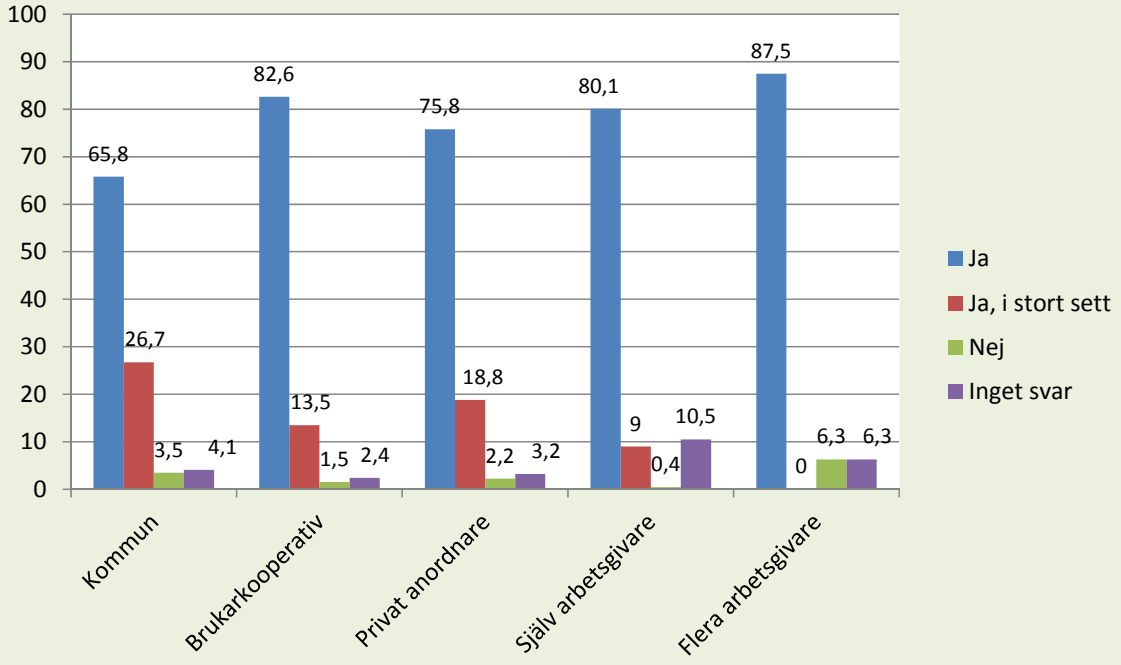

Den övervägande majoriteten av respondenterna var belåtna med den assistansanordnare de hade valt. Cirka 66 procent av de som hade kommunen som anordnare var nöjda, vilket är lägre än för övriga anordnare (figur 25). Till det kan läggas att drygt 26 procent svarade att de i stort sett kände tilltro till kommunen som anordnare. Drygt 3 procent saknar tilltro till kommunen som assistansanordnare.

Minst tilltro hade respondenterna vid flera arbetsgivare (drygt sex procent). Flera arbetsgivare hade även högst andel assistansberättigade som var helt nöjda med denna typ av assistansanordnare (87,5 procent).

En totalundersökning av assistansberättigade över 18 år i Göteborgs kommun mätte brukarnas tillfredställelse med sina assistansanordnare[33]. Studien visade att brukarna var mer nöjda med privata anordnare jämfört med kommunala vilket styrks av Försäkringskassans nu gjorda undersökning.

De respondenter som inte var nöjda med sin anordnare gavs möjlighet att specificera orsakerna till det (figur 26).

[33] John Magnus Roos. Quality of personal assistance. Shaped by governments, markets and corporations. University of Gothenburg, 2009.

Figur 26. Om du inte är nöjd med din assistansanordnare, hur kommer det sig?

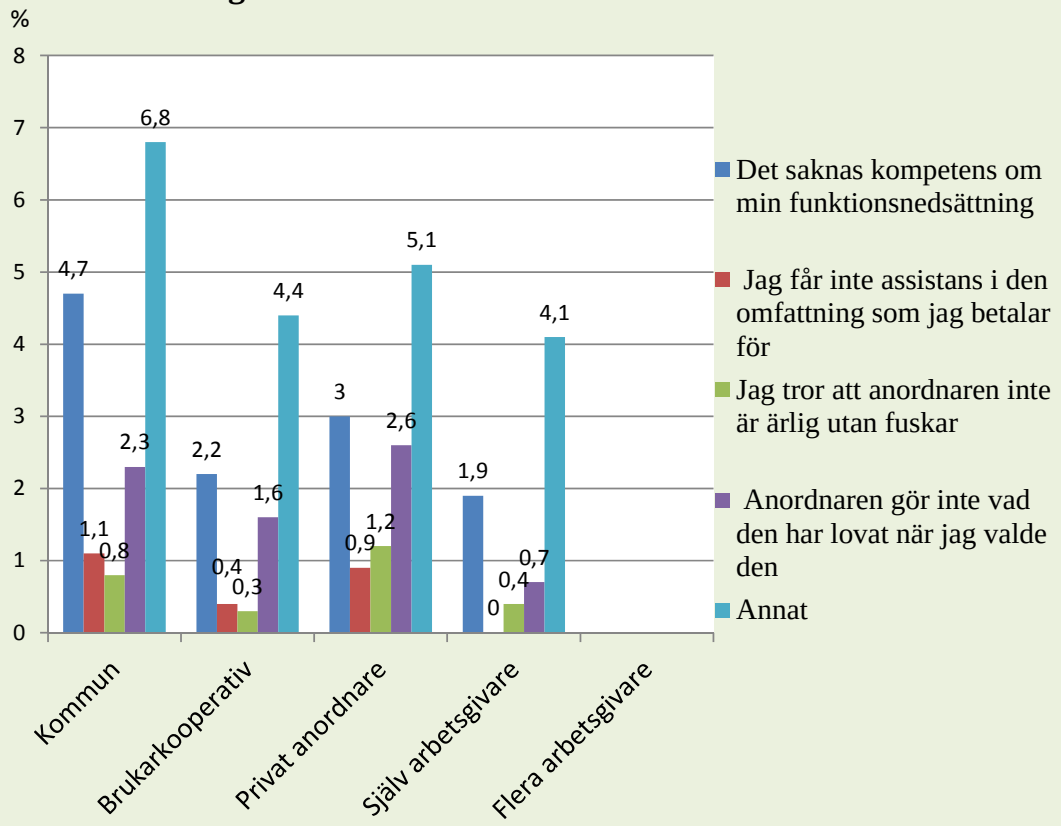

Alternativet ”annat” förekommer mest bland alla assistansanordnartyper och för att kunna sammanställa resultatet behövs en kompletterande kvalitativ analys. Den näst vanligaste orsaken till missnöje var att anordnaren saknade kompetens om den enskildes funktionsnedsättning. Kommunala och privata anordnare/annan serviceorganisation gjorde i lägre utsträckning vad de hade lovat (2,3 respektive 2,6 procent).

Resultaten från enkätundersökningen visar att runt en procent hade uppfattningen att anordnaren inte var ärlig utan fuskade. Några personer som kontaktade Försäkringskassan via telefon uppgav att de inte ville ange det eventuella fuskandet och oegentligheter därför att de inte tidigare hade rapporterat om sina misstankar till Försäkringskassan.

Enligt en bedömning som experter inom Försäkringskassan gjort kan förekomsten av fusk vara betydligt större. I samverkansuppdraget om utveckling av metoder för och redovisning av resultat av arbetet mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (Samverkansuppdraget)[34] är det experternas sammanvägda bedömning att för mycket utbetald assistansersättning mot-

[34] Regeringsuppdraget. Gemensam skrivelse Samverkansuppdrag mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen 2010. Ekonomistyrningsverket, 2011:11.

svarar 12,2 procent av totalt utbetalt belopp, vilket motsvarar 2 147 miljoner kronor år 2010. Av detta bedöms 7 procent bestå av avsiktliga fel från allmänheten, 1,7 procent oavsiktliga fel från allmänheten och 3,5 procent oavsiktliga fel från myndigheten.

Figur 27.

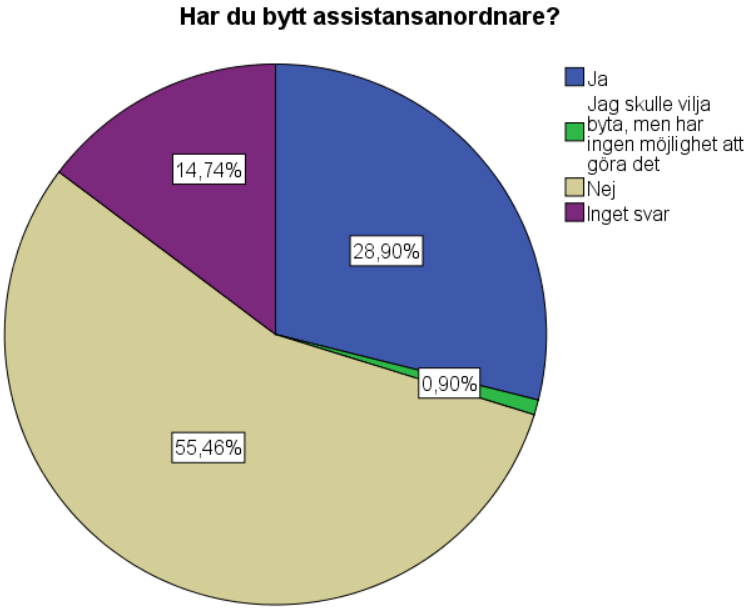

Av figur 27 kan man utläsa att nästan 30 procent av brukarna har bytt assistansanordnare medan 55,5 procent inte har gjort det. Andelen respondenter som svarade att de skulle vilja byta anordnare men inte hade möjlighet att göra det var mycket låg – knappt 1 procent. Men det motsvarar ändå 92 personer. Av de som ville byta assistansanordnare men inte hade möjlighet att göra det hade 67 procent kommunen som anordnare, 10 procent brukarkooperativ och 23 procent privat anordnare/annan service-organisation. Det återstår att närmare undersöka varför några assistansberättigade upplever att deras möjligheter att välja en annan assistansanordnare är begränsade.

Figur 28. Om du har bytt eller skulle vilja byta assistansanordnare hur många gånger har du bytt?

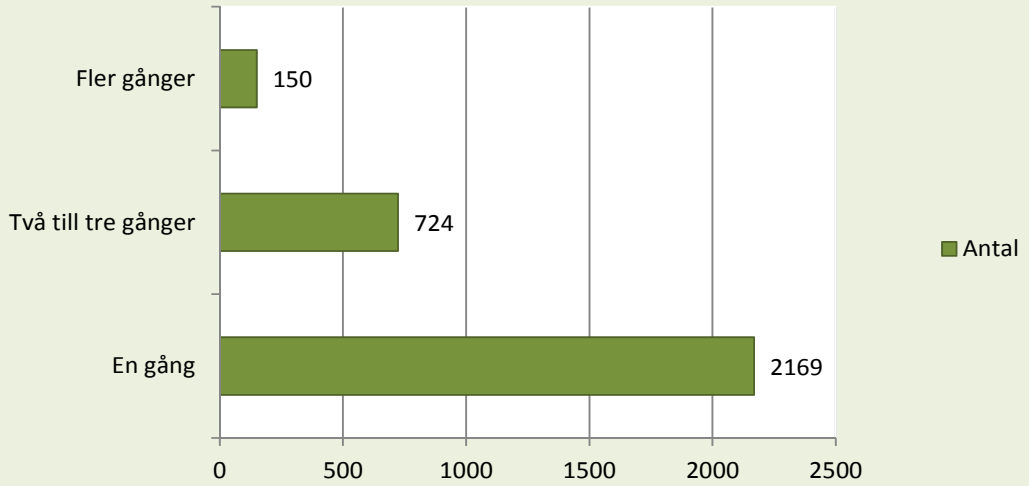

Figur 28 visar att av de som hade bytt eller skulle vilja byta assistansanordnare, så var det 2169 personer eller drygt 21 procent som hade bytt assistansanordnare en gång. 724 personer eller 7,1 procent hade bytt två eller tre gånger, medan 150 personer (1,4 procent) hade bytt fyra eller fler gånger.

Tabell 21. Har du fått den assistansanordnare som du ville ha? Fördelning bland kvinnor och män samt andel i procent (%).

	ALLA	***KVINNOR***	***MÄN***
	Antal	***Antal***	***Antal***
	%	***%***	***%***
Ja	**9 685**	4 660	5 025
	91,9 %	*91,8 %*	*92,0 %*
Nej, anordnaren ansåg att den saknade nödvändig kompetens om min funktionsnedsättning	**38**	13	25
	0,4 %	*0,3 %*	*0,5 %*
Nej, anordnaren hade inte tid	**20**	4	16
	0,2 %	*0,1 %*	*0,3 %*
Nej, anordnaren ansåg att den saknade resurser	**40**	14	26
	0,4 %	*0,3 %*	*0,5 %*
Nej, önskad anordnare fanns inte på min ort/inom kommunen	**59**	27	32
	0,6 %	*0,5 %*	*0,6 %*
Annan orsak	**302**	152	150
	2,9 %	*3,0 %*	*2,7 %*

Den allra största majoriteten av respondenterna (92 procent) har svarat att de har fått den assistansanordnare som de ville ha (tabell 21). Endast en procent anger konkreta orsaker till varför de nekades assistans, t.ex. avsaknad av kompetens om funktionsnedsättning, tidsbrist och resursbrist. För 0,6 procent var den önskade anordnaren inte tillgänglig där de bodde. Andra orsaker motsvarar cirka 3 procent.

Figur 29.

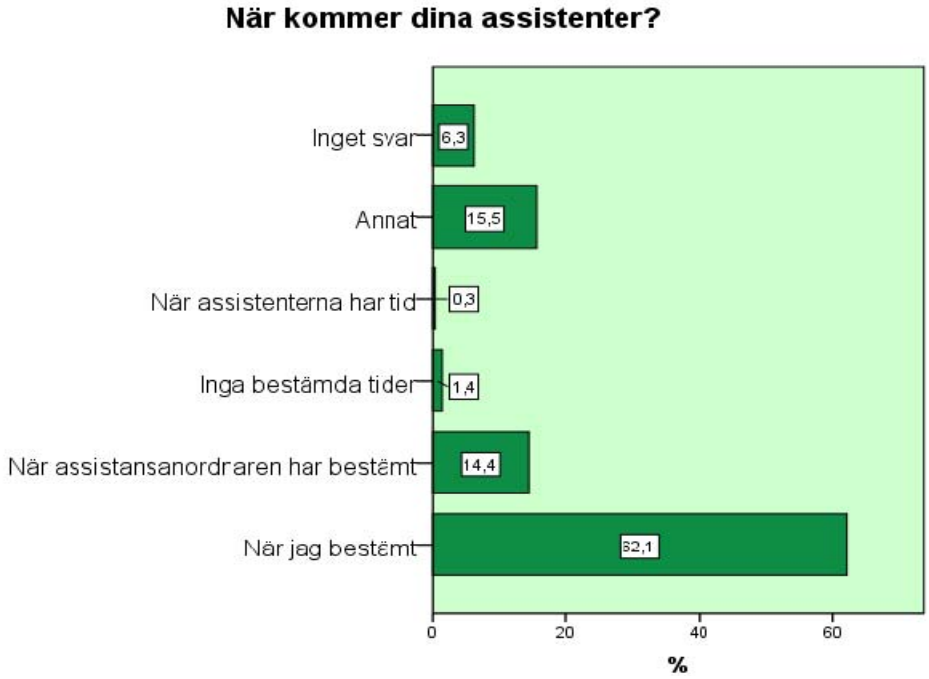

Möjligheten att bestämma när assistenterna ska komma skiljer sig i stort sett inte mellan kvinnor och män. Av resultaten (figur 29) kan man utläsa att brukarna har stort inflytande själv över när de ska få assistans. Orsaken till den höga svarsfrekvensen (N=1 635 eller 15,5 procent) för alternativet ”Annat” är att många respondenter har assistans dygnet runt eller bor med sina föräldrar och därmed får assistans löpande när de behöver.

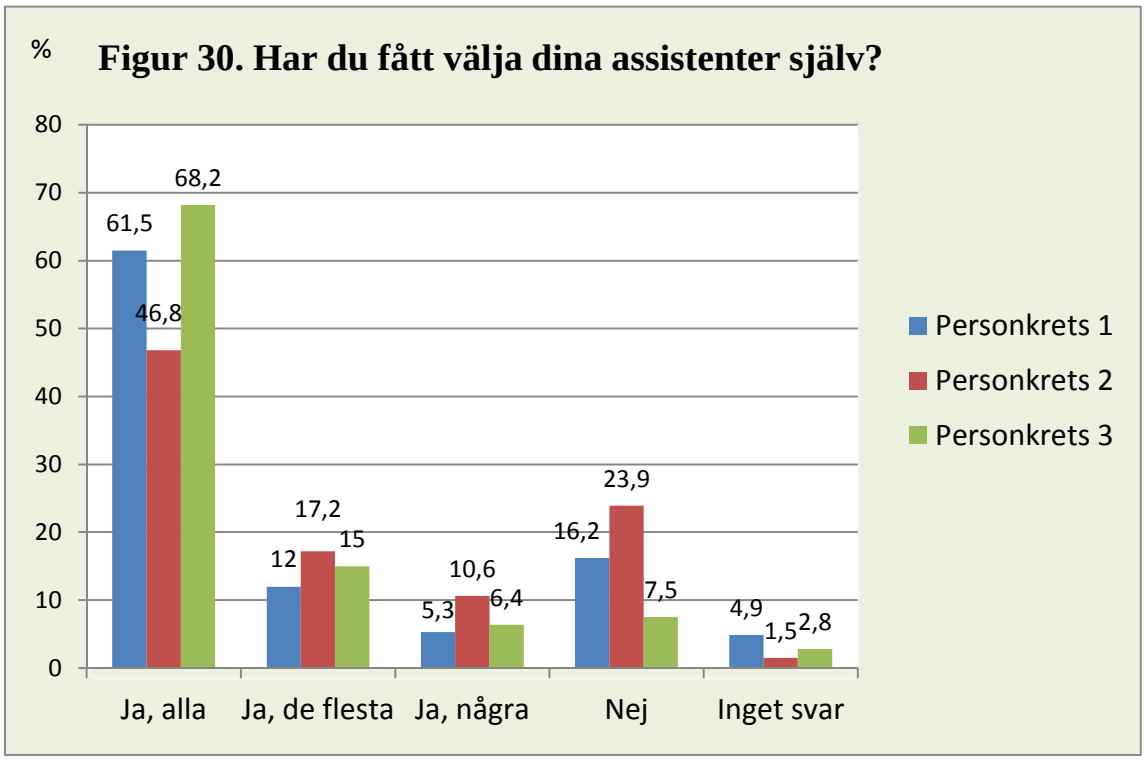

Inte heller när det gäller möjligheten att välja sina assistenter själv finns det några större skillnader mellan kvinnor och män. Personkrets 3 har störst inflytande när det gäller att välja sina assistenter (68,2 procent), följt av personkrets 1 (61,5 procent). Knappt hälften av personerna i personkrets 2 anger att de fått välja alla sina assistenter. En förklaring till att så många som nästan en fjärdedel av respondenterna tillhörande personkrets 2 inte fått välja sina assistenter är att de har mycket svåra funktionsnedsättningar (hjärnskador).

Figur 31. Vilka är dina assistenter som får ersättning för sitt arbete?

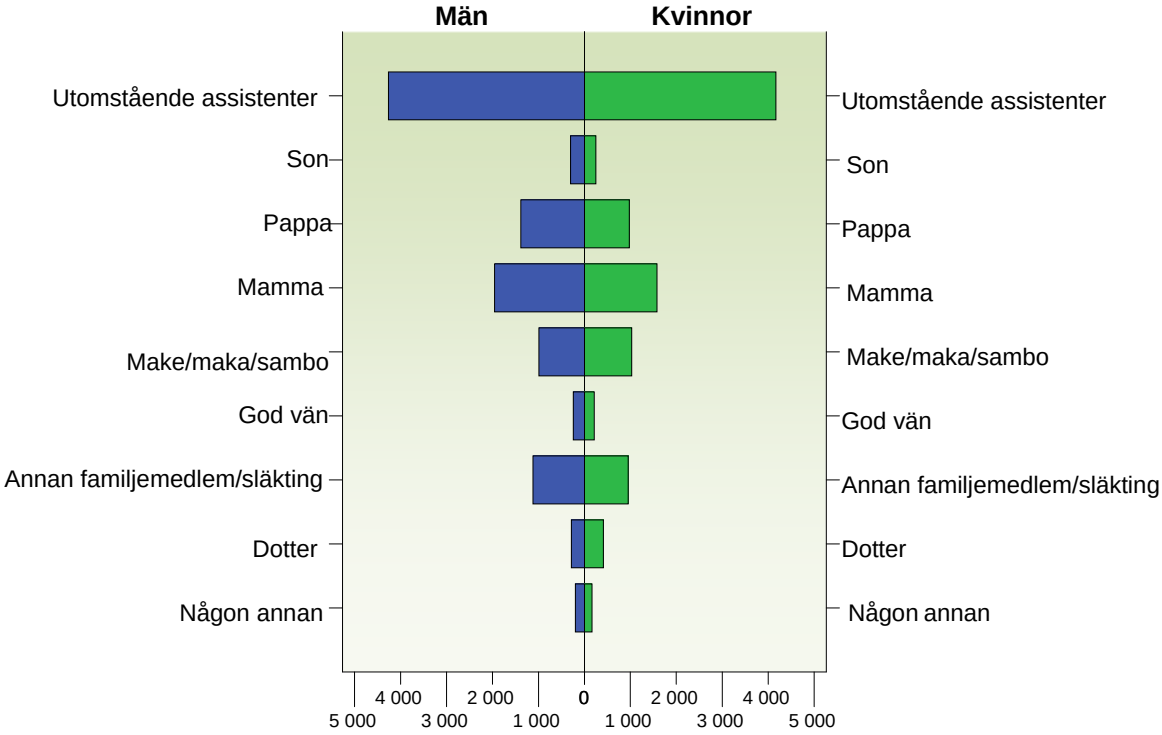

Den största gruppen (80 procent) som arbetar som personliga assistenter åt funktionsnedsatta utgörs av utomstående personer. Att ha mamma (33,5 procent) eller pappa (22,4 procent) som personlig assistent är också vanligt. Många assistansberättigade har anhöriga som assistenter, ofta i kombination med utomstående assistenter. En möjlig förklaring till flytten från kommun som assistansanordnare till alternativa dvs. privata anordnare, kan vara att det då blir lättare att kombinera anhöriga som assistenter med utomstående assistenter.

Möjligheten för anhöriga att arbeta som assistenter värderas högt både av brukarna och av deras familjer. Detta är dock inte alltid problemfritt för vissa grupper. Det är svårare att ”bli vuxna” under ständig uppassning av föräldrar. Dessutom kan familjer riskera att fastna i ett ekonomisk beroende av sitt barns situation[35].

[35] Lyssna! Om barns rätt att styra sin personliga assistans. IfA, 2009.

5. Personlig assistans och möjlighet att leva som andra

Undersökningen belyser aspekter av delaktighet för personer med funktionsnedsättning – arbete, studier, sociala kontakter och andra meningsfulla sysselsättningar som kan vara tillgängliga endast under förutsättning att man har personlig assistans. Dessa välfärdskomponenter utgör en viktig aspekt för uppfyllandet av de åtaganden utifrån FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som Sverige ratificerat[36].

Tabell 22. Är personlig assistans en förutsättning för att du ska kunna utbilda dig/arbeta/ha en annan meningsfull sysselsättning/ha sociala kontakter och aktiviteter? Fördelning bland kvinnor och män och inom olika personkretsar samt andel i procent (%).

		KVINNOR					MÄN				
		Personkrets					Personkrets				
	ALLA	1	2	3	Ingen	Totalt	1	2	3	Ingen	Totalt
Utbilda dig											
Ja	2 351 22,3 %	482	19	503	19	1 023 20,2 %	655	36	604	33	1 328 24,3 %
Nej	412 3,9 %	49	10	7	126	192 3,8 %	80	12	118	10	220 4,0 %
Inte aktuellt	6 100 58,0 %	845	187	1 927	84	3 043 60,1 %	1 064	250	1 669	74	3 057 56,0 %
Inget svar	1 662 15,8 %	266	34	490	17	807 15,9 %	335	46	459	15	855 15,7 %
Arbeta											
Ja	2 535 24,1 %	513	20	499	15	1 047 20,7 %	731	46	683	28	1 488 27,3 %
Nej	400 3,8 %	46	9	123	7	185 3,7 %	86	12	110	7	215 3,9 %
Inte aktuellt	6 000 57,0 %	832	183	1951	88	3 054 60,3 %	997	242	1 624	83	2 946 54,0 %
Inget svar	1 590 15,1 %	251	38	473	17	779 15,4 %	320	44	433	14	811 14,9 %
Ha en annan meningsfull sysselsättning											
Ja	8 355 79,4 %	1 366	190	2 320	87	3 963 78,2 %	1 802	272	2 207	111	4 392 80,4 %
Nej	173 1,6 %	12	<3	57	<3	74 1,5 %	46	7	44	<3	99 1,8 %
Inte aktuellt	1 002 9,5 %	115	36	363	22	536 10,6 %	107	40	312	7	466 8,5 %
Inget svar	995 9,5 %	149	22	306	15	492 9,7 %	179	25	287	12	503 9,2 %
Ha sociala kontakter och aktiviteter											
Ja	9 518 90,4 %	1 503	229	2 747	103	4 582 90,5 %	1 941	316	2 556	123	4 936 90,4 %
Nej	130 1,2 %	6	<1	44	4	55 1,1 %	25	<3	48	<3	75 1,4 %
Inte aktuellt	287 2,7 %	35	12	94	8	149 2,9 %	35	14	84	5	138 2,5 %
Inget svar	590 5,6 %	98	8	161	12	279 5,5 %	133	12	162	4	311 5,7 %

[36] Ds 2008:23. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Våren 2003 beslutade Sveriges riksdag om ett nationellt övergripande folkhälsomål och en sektorsövergripande målstruktur för det samlade folkhälsoarbetet med elva målområden[37]. Myndigheter och andra aktörer förväntas använda de elva folkhälsomålen i den egna verksamheten och formulera delmål på olika nivåer. Delmål 1 – Delaktighet och inflytande i samhället – är en av de mest grundläggande samhälleliga förutsättningarna för folkhälsan. Detta delmål är av stor betydelse för inklusion och delaktighet för funktionshindrade. För att analysera om möjligheten till personlig assistans har bidragit till att förverkliga folkhälsopolitiken fick respondenterna svara på frågan om personlig assistans var en förutsättning för att de skulle vara delaktiga i samhället och ha en meningsfull tillvaro.

Fler män än kvinnor anser att assistansersättningen är en förutsättning för deras möjligheter att studera eller arbeta. Generellt sett bidrar assistansersättningen till möjligheten att ha en meningsfull sysselsättning hos åtta av tio personer med assistans och öppnar möjligheter till sociala kontakter och aktiviteter för nio av tio personer, inklusive små barn.

Av de som hade svarat att personlig assistans är en förutsättning för att de ska kunna arbeta var 25 procent födda i Sverige och 22 procent födda utomlands. Åldersgruppen 20–29 år utgör 29 procent av alla med positivt svar och hela 47 procent inom den egna åldersgruppen. Åldersgruppen 30–39 motsvarar en femtedel av alla som tycker att personlig assistans är en förutsättning för att de ska kunna arbeta, och utgör 41 procent inom sin egen åldersgrupp. Tendensen att svara positivt minskar med stigande ålder. Högst andel personer som upplever personlig assistans som en förutsättning för deras möjligheter att arbeta finns inom personkrets 1 (33 procent), följt av personkrets 3 (22 procent). Minst aktuellt är det för personkrets 2 (67 procent). Av de som svarat på enkäten helt själv tyckte 33 procent att personlig assistans gav eller skulle ge de möjligheter att arbeta, jämfört med 22 procent som svarade tillsammans med någon annan. Det återstår att vidare analysera den grupp assistansberättigade som ser personlig assistans som en förutsättning för att de ska kunna ta sig ut på arbetsmarknaden.

Ekonomiska aspekter

Det huvudsakliga syftet med frågeställningen om ekonomiska möjligheter var att belysa om det samhälleliga stödet skapar förutsättningar för assistansberättigade att ha en tillfredsställande ekonomisk situation (figur 31). FN-konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning[38] omfattar rätten till tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet, däribland tillräckligt med mat, kläder och en lämplig bostad. Socialförsäkringen och välfärdsprogram i Sverige ersätter merkostnader som beror på funktionsnedsättningen med målet att skapa jämlika livsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Ekonomiska problem påverkar en rad livsområden, t.ex. begränsad tillgång till fritidsaktiviteter och intressen vilket sammantaget leder till en försämrad hälsa.

---

[37] Prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145.

[38] Ds 2008:23. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Undersökningsresultaten visar (figur 31) att majoriteten av undersökningsgruppen upplever att deras ekonomiska möjligheter är tillräckliga vad gäller inköp av dagligvaror (77 procent), inköp av andra varor (59 procent), fritidsaktiviteten och intressen (58 procent) och bostad (67 procent). Flest personer (34 procent) upplever att de har begränsade möjligheter att resa.

Figur 31. Upplever du att dina ekonomiska möjligheter är tillräckliga vad gäller

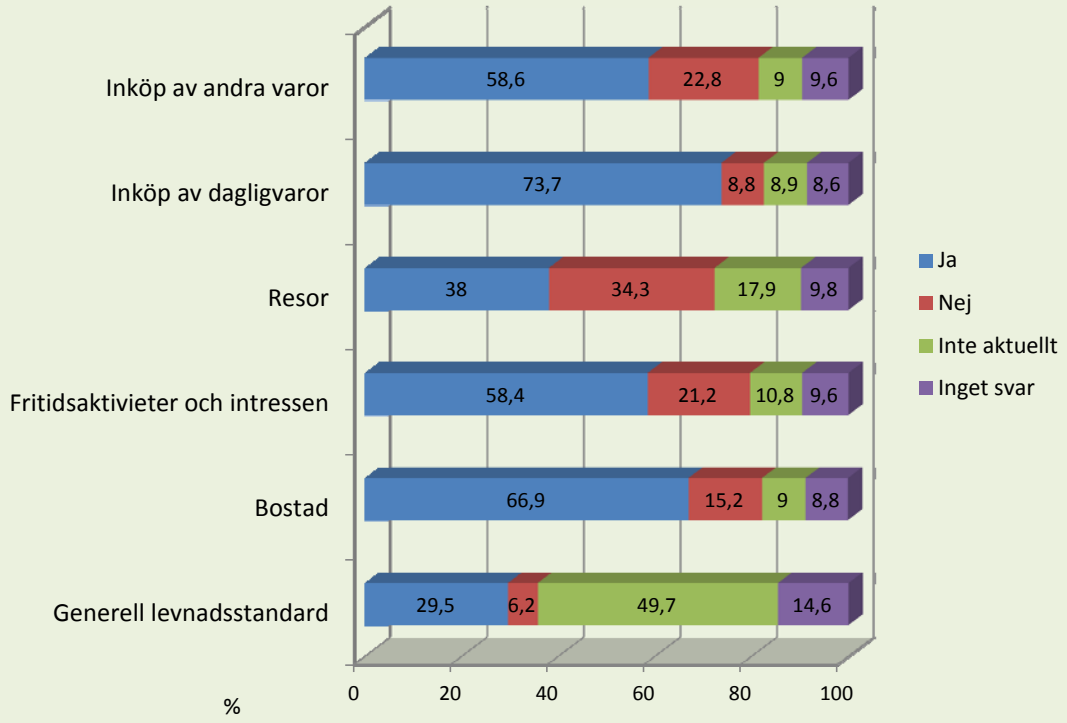

Hälften av respondenter har svarat att det inte var aktuellt att bedöma deras generella levnadsstandard. Anledningen till svaret och det interna bortfallet på 15 procent är att det inte är helt enkelt att uppskatta vad som är brukligt och socialt accepterat i relation till den allmänna livsstilen i samhället och den assistansberättigades möjligheter att ta vara på den.

Socialstyrelsen har konstaterat att personer med funktionsnedsättning utövar fritidsintressen och aktiviteter i mindre utsträckning än befolkningen i övrigt[39]. Dessutom reser de inte heller på semester i samma utsträckning som andra. Det är inte möjligt att direkt jämföra resultaten i denna rapport med Socialstyrelsens resultat eftersom måttet skiljer sig åt. Men oavsett om resandet gäller det senaste året eller ekonomiska möjligheter att resa totalt sett, har fyra av tio personer i bägge undersökningar svarat att de har rest eller har tillräckligt bra ekonomiska förutsättningar för att resa.

[39] Alltjämt ojämlikt! Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning. Artikelnr 2010-6-21. Socialstyrelsen, 2010.

Oro inför framtiden

Utredningsinstitutet Handu AB genomförde under år 2008 en undersökning[40] på uppdrag av branchorganisationen Assistansanordnarna i syfte att ge en bild av hur brukarna såg på förslagen i LSS-betänkandet. Resultaten visade att brukarna trodde att de i stort sett skulle påverkas negativt av förslaget.

Assistansberättigade är generellt sett oroliga inför framtiden och kritiska till föreslagna ändringar. Men det går inte att säga om oron beror på ändringarna i regelverket, Försäkringskassans rutiner eller individens specifika behov.

Figur 32. Är det något av följande som oroar dig kring din assistansersättning på grund av:

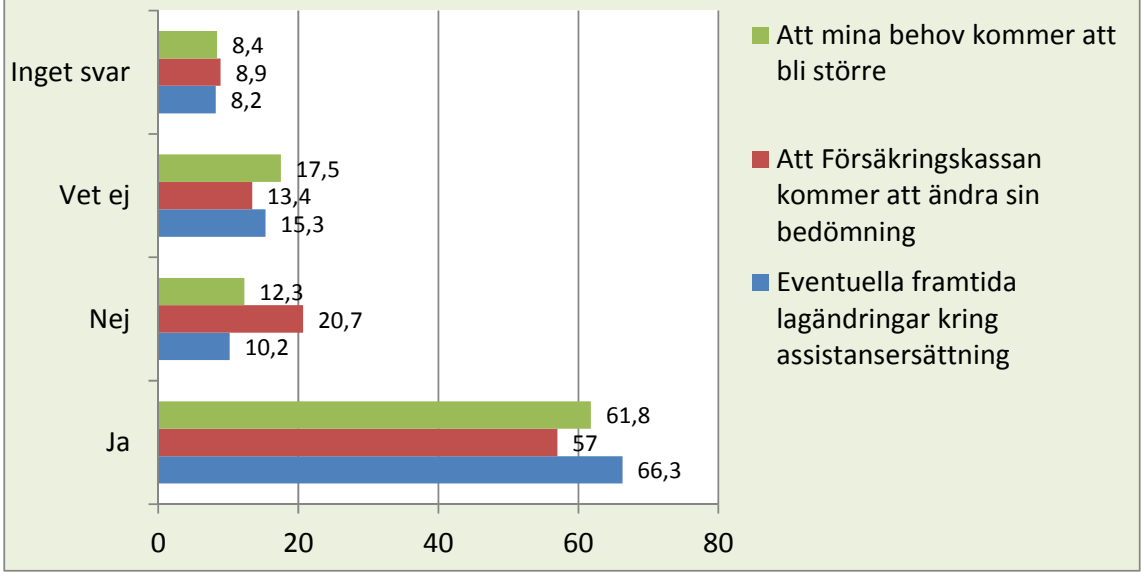

Förutom en relativt lika stor andel ”ja”-svar (summerad procentsats) på frågan om något oroar brukaren kring dennes assistansersättning och i så fall vad, visar en korrelationsanalys mycket stark korrelation mellan alla tre svarsalternativen. Korrelationskoefficienten mellan oro på grund av eventuella lagändringar och Försäkringskassans bedömning är den högsta ($r=0,762$; $p<0,01$), följt av Försäkringskassans bedömning och ökade egna behov ($r=0,636$; $p<0,01$) och mellan eventuella lagändringar och ökade egna behov ($r=0,606$; $p<0,01$). Resultaten indikerar att en relativt stor andel respondenter upplever oro, men orsaken till denna oro är inte differentierad. Det kan förklara den förekommande negativa attityden mot Försäkringskassan bland brukarna. Försäkringskassan som har den direkta kontakten med brukare och anhöriga kan ibland få kritik för sådant som beror på lagstiftningen och inte på tillämpningen. Brukarna uttrycker mer oro för

[40] Så tycker assistansanvändarna om LSS-kommitténs betänkande (SOU 2008:77). Assistansberättigade i STIL, JAG, NÄRA, GIL och Särnmark tar ställning. Utredningsinstitutet Handu AB, 2009.

framtida lagändringar (66,3 procent) än för att Försäkringskassan ska ändra sin bedömning (57 procent). En dryg femtedel anser dock att Försäkringskassans bedömning inte skapar oro inför framtiden.

Vilka är respondenter

Figur 33. Denna fråga vänder sig till dig som har fyllt i enkäten som ombud eller tillsammans med den som enkäten riktar sig till. Vilken relation har du till den som enkäten riktar sig till?

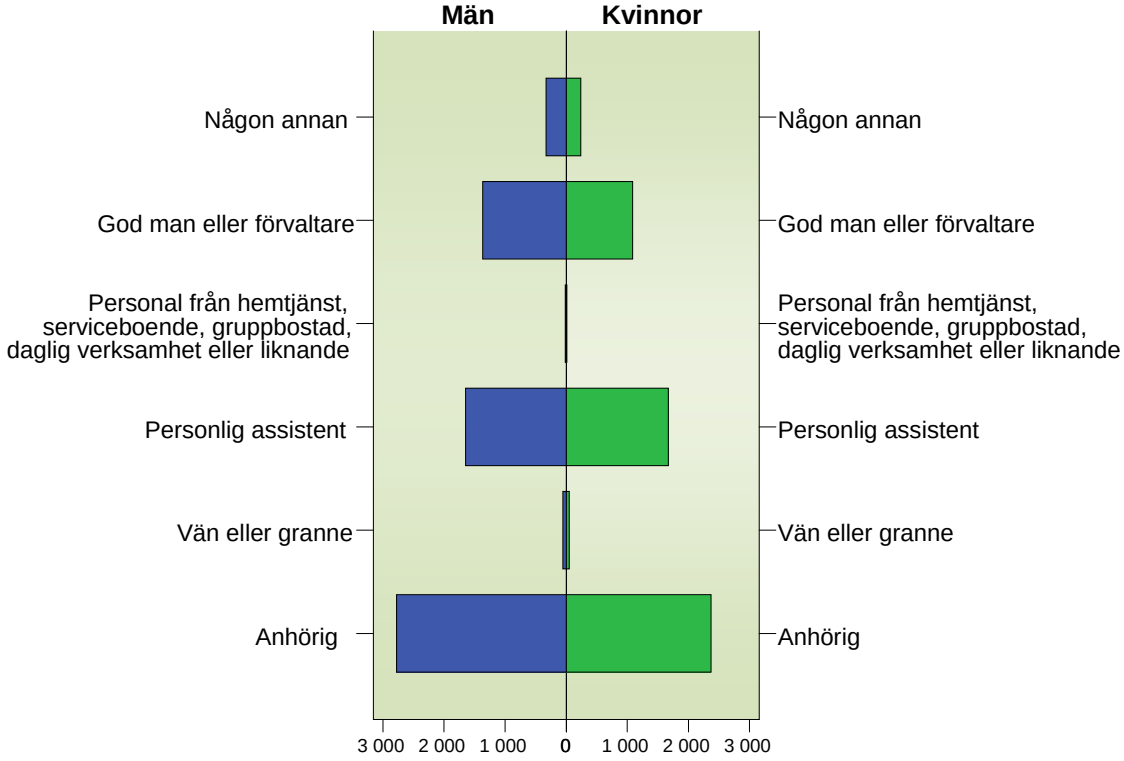

Anhöriga till brukarna utgjorde nästan hälften av alla respondenter. Personliga assistenter var den andra stora gruppen som svarade på enkäten (31,5 procent) och bör beaktas i analysen av hur assistansen fungerar. Av de som svarade på frågorna var knappt en femtedel god man eller förvaltare. Det är dock viktigare att ha kännedom om någon har svarat i stället för den assistansberättigade än vilken typ av anknytning personen har. Detta därför att det är ganska vanligt att många anhöriga har flera roller i relation till den assistansberättigade – som familjemedlem eller anhörig, assistent och god man eller förvaltare.

Slutsatser och det fortsatta analysarbetet

Kartläggningen av personer med personlig assistans har visat att gruppen i stor utsträckning är heterogen. Det gäller till exempel behovet av assistans, omfattningen av begärda och beviljade assistanstimmar, upplevelsen av kontakten med Försäkringskassan och uppfattningen om framtiden. Trots kritiken av Försäkringskassans hantering av enskilda ärenden tyder resultaten på att majoriteten av de assistansberättigade är nöjda med stödet, hur det är upplagt och Försäkringskassans bemötande och kompetens. I rapporten identifieras även områden där det finns förbättringsmöjligheter. Det gäller framförallt revidering av indelningen i personkretsar, bättre beslutsmotiveringar och habiliterings- och bostadsanpassningsinsatser.

Kartläggningen har varit framgångsrik på grund av ett aktivt deltagande av dem som har assistans och av dem som hjälpt till att besvara enkätfrågorna. Svarsfrekvensen var mycket hög, vilket gör att Försäkringskassan nu har tillgång till data om hur det är att leva med personlig assistans som har hög pålitlighet.

Vidare analyser av gruppen assistansberättigade pågår och ytterligare socialförsäkringsrapporter är inplanerade. Dessa ska ge bättre underlag för att belysa och minska regionala skillnader i tillämpningen av personlig assistans, säkra barnperspektivet, identifiera grupper som behöver särskilda arbetsmarknadsinsatser och utveckla kompetens och bemötandefrågor hos Försäkringskassan. Det finns också planer på att bygga ut de teoretiska modellerna för dessa frågor. Förhoppningen är att mer avancerade statistiska analyser ska kunna förklara sambanden mellan olika fenomen inom assistansersättningen.

Referenser

Diskrimineringslagen (2008:567).

Ds 2008:23. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*.

Ekonomistyrningsverket (2011), *Regeringsuppdraget. Gemensam skrivelse Samverkansuppdrag mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen 2010.* Ekonomistyrningsverket, 2011:11.

Föreningen JAG (2006), *Priset för valfrihet, självbestämmande och integritet. Rapport 1 från Kunskapsprojektet: En kostnadsanalys av olika former av stöd och service till personer med omfattande funktions-nedsättningar.*

Försäkringskassan (2010). *Budgetunderlag år 2011-2014.*

Försäkringskassan (2005), *Assistansersättning åren 2000-2004.* Statistik 2005:7.

Försäkringskassan, Store databas, uttag gjorda september 2010 - september 2011.

Försäkringskassan (2010), *Undersökning med övergripande frågor om Försäkringskassan på riksnivå 2010.*

IfA.(2009), *Lyssna! Om barns rätt att styra sin personliga assistans*.

Lagen (1993:338) om assistansersättning.

Lag (2008:962) om valfrihetssystem.

Lewin, B., Westin, L. *Från behov till stöd: Lokal variation i LSS-tillämpning.* Kap.2 i Ett liv som andras. FAS 2006.

Prop. 1996/97:156. *Avveckling av specialsjukhus och vårdhem*.

Prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145.

Riksförsäkringsverket (2004), *Assistans för kvinnor och män – en gender-analys av assistansersättning.* Analyserar 2004:11.

Roos, John Magnus (2009), *Quality of personal assistance. Shaped by governments, markets and corporations.* Akademisk avhandling, Göteborgs universitet.

Socialdepartementet, LSS-kommittén. SOU 2008:77. *Möjlighet att leva som andra. Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktions-nedsättning.*

Socialförsäkringsbalk (2010:110).

Socialstyrelsen (2010), *Alltjämt ojämlikt! Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning.* Artikelnr. 2010-6-21.

Socialstyrelsen (2009), *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning.* Lägesrapport 2008.

Socialstyrelsen (2008), *Kostnader för assistansersättning (LASS) – analys av utvecklingen* 1994-2005.

Socialstyrelsen (2008), *Personlig assistans enligt LASS ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.*

Statskontoret (2011), Försäkringskassans handläggning av assistansersättning, 2011:16.

Szebehely, Marta (2011), *Insatser för äldre och funktionshindrade i privat regi*, Kap 7 i Hartman, L. (Red.) Konkurrensens konsekvenser. Vad händer med svensk välfärd? SNS förlag.

Utredningsinstitutet Handu AB (2009), *Så tycker assistansanvändarna om LSS-kommitténs betänkande (SOU 2008:77). Assistansberättigade i STIL, JAG, NÄRA, GIL och Särnmark tar ställning.*

http://www.forsakringskassan.se/privatpers/kundundersokningar, 2011-09-20

http://www.independentliving.org/, 2011-09-05

Bilaga 1

Bortfallsanalys LASS-enkätundersökning

Bortfallsanalysen syftar till att utreda om de som besvarat enkäten uppvisat några centrala karaktäristika som skiljer sig från de som inte besvarat enkäten, samt om bortfallet kan påverka undersökningsresultaten negativt.

För att försöka analysera bortfallet i enkätundersökningen har en deskriptiv bortfallsanalys utförts, dvs. en genomgång av svarsfrekvenserna med utgångspunkt från kön, personkrets, åldersgrupp, län, födelseland och anordnartyp.

Antalet utskickade enkäter uppgår till 15 515. Eftersom Försäkringskassans registerdata uppdateras kvartalsvis har några respondenter i den ursprungliga populationslistan inte fått sin status uppdaterad. Detta ledde till en övertäckning av 226 personer som togs bort från populationslistan vid nästkommande uppdatering. Bland dessa hade 54 personer avlidit, 38 utvandrat, 14 var avregistrerade av en annan anledning och i 38 fall hade adressen upphört enligt MiDAS. Populationen på 15 289 personer utgör den bas som använts vid beräkning av svarsfrekvenser vid samtliga deskriptiva bortfallsanalyser. Totalt kom 10 539 svar in, varav 339 var dubbletter. Antal giltiga svar var därmed 10 200 vilket motsvarar en svarsfrekvens på 66,7 procent.

Sammanställningen av svarande samt objektsbortfall, dvs. personer som inte har kunnat eller velat delta i enkätundersökningen, redovisas uppdelat på kön, åldersgrupp, personkrets, län, födelseland och anordnartyp. Det totala objektbortfallet uppgår till 33,3 procent.

Bortfallet efter kön

Tabell 1 visar att fler män får assistansersättning. Andelen svarande är dock högre bland kvinnor (68,6 procent). Mäns svarsfrekvens är 3,5 procent lägre.

Tabell 1. Bortfallsredovisning uppdelat på individens kön.

	Svarande		Bortfall		Totalpopulation	
Kön	Antal	% inom län	Antal	% inom län	Antal	% av alla
Kvinnor	4 891	*68.6*	2 238	*31.4*	7 129	*46.6*
Män	5 309	*65.1*	2 851	*34.9*	8 160	*53.4*
Samtliga	10 200	*66.7*	5 089	*33.3*	15 289	*100*

Tre procents skillnader i svarsfrekvens mellan kvinnor och män har uppvisats i en jämförbar undersökning[41] omfattande personer med funktionsnedsättningar. Att färre män än kvinnor deltagit i undersökningen kan förklaras med att kvinnor är generellt mer positiva till att delta i undersökningar än män.

Bortfallet efter ålder

De två yngsta åldersgrupperna, 0–9 och 10–19 år, har största andelen bortfall av alla åldersgrupperna (se Figur 1 och Tabell 2).

Figur 1. Bortfallsredovisning uppdelat efter åldersklasser

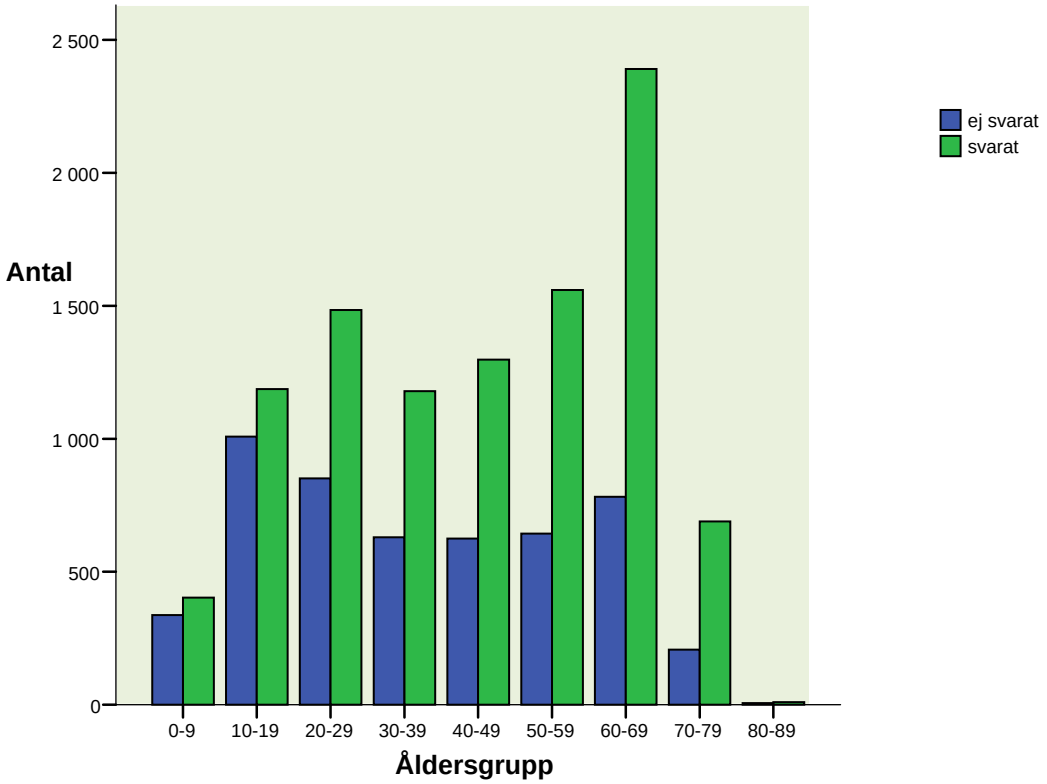

Att funktionshindrade barn i lägre utsträckning besvarat enkäten kan tyckas naturligt. Frågorna i enkäten var ställda till vuxna. Att föräldrar inte svarat i högre utsträckning kan bero på att instruktionerna missuppfattades, dvs. att föräldrar uppfattat att de inte fick besvara enkäten (enkätmottagare var den som assistansersättningen betalades ut för, oberoende av ålder, personkrets eller diagnos). Andra orsaker till den lägre svarsfrekvensen bland barn kan vara tidsbrist eller andra förhinder för deras föräldrar att besvara enkäten.

[41] Alltjämt ojämlikt! Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning. Artikelnr 2010-6-21. Socialstyrelsen, 2010.

Tabell 2. Bortfallsredovisning uppdelat i åldersklasser.

	Svarande		Bortfall		Totalpopulation	
10-års åldersklasser	Antal	% inom åldersklass	Antal	% inom åldersklass	Antal	% av alla
0-9	403	*54.5*	337	*45.5*	740	*4.8*
10-19	1 187	*54.1*	1 008	*45.9*	2 195	*14.4*
20-29	1 484	*63.6*	851	*36.4*	2 335	*15.3*
30-39	1 179	*65.2*	630	*34.8*	1 809	*11.8*
40-49	1 298	*67.5*	625	*32.5*	1 923	*12.6*
50-59	1 560	*70.8*	643	*29.2*	2 203	*14.4*
60-69	2 391	*75.4*	782	*24.6*	3 173	*20.8*
70-79	689	*76.9*	207	*23.1*	896	*5.9*
80-89	9	*60.0*	6	*40.0*	15	*0.1*

Bortfallet efter personkrets

Tabell 3 visar att det högsta bortfallet återfanns i personkrets 1 samt bland individer utan personkrets (36,1 respektive 37,1 procent). Det höga bortfallet hos personkrets 1 kan med stor sannolikhet förklaras av ålder (se Tabell 2). I personkrets 1 ingår assistansberättigade med huvudsakligen medfödda intellektuella funktionsnedsättningar, med generellt sett en högre andel barn jämfört med personkrets 2 eller 3. Detta betyder att ansvaret för deltagandet i undersökningen ligger på föräldrar eller andra personer. Samtidigt är bortfallet betydligt mindre än i andra liknande undersökningar där svarsfrekvensen brukar vara lägre och inte överstiga 60 procent[42,43], i synnerhet bland respondenter med psykiska funktionsnedsättningar. I den här undersökningen har personkrets 2 den högsta svarsfrekvensen (69,2 procent).

Tabell 3. Bortfallsredovisning uppdelat enligt personkrets.

	Svarande		Bortfall		Totalpopulation	
Personkrets	Antal	% inom personkrets	Antal	% inom personkrets	Antal	% av alla
Personkrets 1	3 661	*63.9*	2 064	*36.1*	5 725	*37.5*
Personkrets 2	570	*69.2*	254	*30.8*	824	*5.4*
Personkrets 3	5 707	*68.7*	2 604	*31.3*	8 311	*54.5*
Ingen	249	*62.9*	147	*37.1*	396	*2.6*

[42] Socialstyrelsen, 2010. Alltjämt ojämlikt! Levnadsförhållanden för vissa personer med funktionsnedsättning. Artikelnr 2010-6-21.

[43] Utredningsinstitutet HANDU AB, 2008. Så tycker assistansanvändarna om LSS-kommitténs betänkande (SOU 2008:77). Assistansberättigade i STIL, JAG, NÄRA, GIL och Särnmark tar ställning.

Bortfallet efter län

Det i särklass största bortfallet finns i Västerbottens följt av Norrbottens och Örebros län som alla har över 40 procents bortfall (se Figur 2 och Tabell 4).

Figur 2. Bortfallredovisning uppdelat per län.

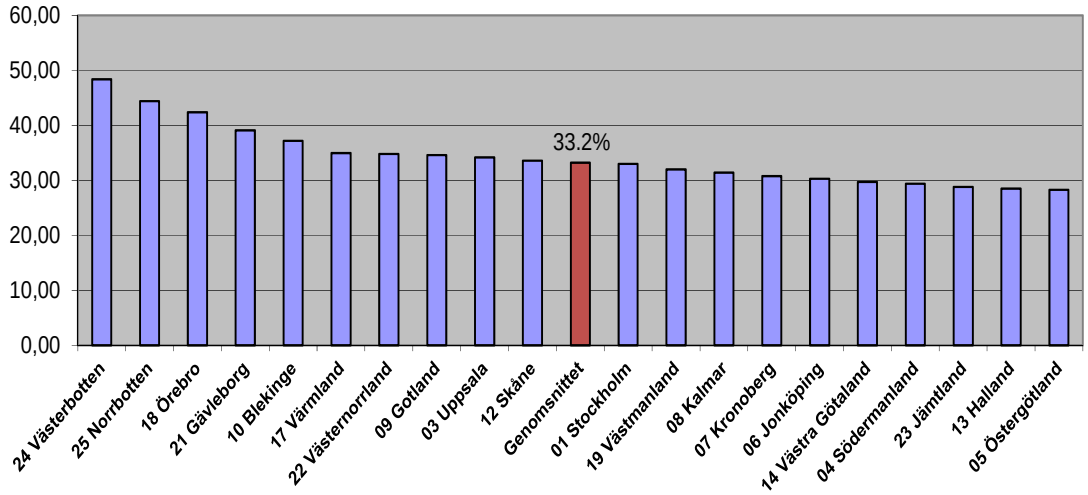

Vilken inverkan den låga svarsfrekvensen i dessa län har på undersökningens representativitet är svårt att uttala sig om. Nämnvärt är dock att Västerbottens och Norrbottens län ligger i topp vad gäller antal beviljade assistanstimmar.[44]

Om generellt sämre hälsotillstånd och därmed större assistansbehov i dessa län är en bidragande faktor för högre bortfall återstår att analysera, t.ex. genom diagnoser. Bortfallet kan även påverkas av demografisk situation inom varje län, t.ex. åldersfördelning, könsfördelning samt dominerande typ av assistansanordnare inom län och olika omätbara faktorer som attityder och politiska åsikter.

[44] Källa: Försäkringskassan, Store databas år 2011.

Tabell 4. Bortfallsredovisning uppdelat på län.

	Svarande		Bortfall		Totalpopulation	
Län	Antal	% inom län	Antal	% inom län	Antal	% av alla
01 Stockholm	1 867	*67.0*	921	*33.0*	2 788	*18.3*
03 Uppsala	295	*65.8*	153	*34.2*	448	*2.9*
04 Södermanland	496	*70.6*	207	*29.4*	703	*4.6*
05 Östergötland	491	*71.7*	194	*28.3*	685	*4.5*
06 Jonköping	480	*69.7*	209	*30.3*	689	*4.5*
07 Kronoberg	225	*69.2*	100	*30.8*	325	*2.1*
08 Kalmar	269	*68.6*	123	*31.4*	392	*2.6*
09 Gotland	87	*65.4*	46	*34.6*	133	*0.9*
10 Blekinge	155	*62.8*	92	*37.2*	247	*1.6*
12 Skåne	1 239	*66.4*	626	*33.6*	1 865	*12.2*
13 Halland	293	*71.5*	117	*28.5*	410	*2.7*
14 Västra Götaland	1 663	*70.3*	703	*29.7*	2 366	*15.5*
17 Värmland	305	*65.0*	164	*35.0*	469	*3.1*
18 Örebro	262	*57.6*	193	*42.4*	455	*3.0*
19 Västmanland	251	*68.0*	118	*32.0*	369	*2.4*
20 Dalarna	427	*72.9*	159	*27.1*	586	*3.8*
21 Gävleborg	346	*60.9*	222	*39.1*	568	*3.7*
22 Västernorrland	262	*65.2*	140	*34.8*	402	*2.6*
23 Jämtland	151	*71.2*	61	*28.8*	212	*1.4*
24 Västerbotten	182	*51.6*	171	*48.4*	353	*2.3*
25 Norrbotten	440	*55.6*	351	*44.4*	791	*5.2*
Total	10 186	*66.8*	5 070	*33.2*	15 256	*100*

Bortfallet efter födelseland

Det totala antalet utlandsfödda personer med assistansersättning uppgår till 2 381 eller 15,2 procent. Då det inte var möjligt att besvara enkätfrågor på andra språk än svenska var bortfallet hos utlandsfödda lägre än väntat. Skillnader i svarsfrekvensen mellan Sverige- och utlandsfödda var endast 3,1 procent (se Tabell 5).

Tabell 5. Bortfallsredovisning uppdelat på individens födelseland.

	Svarande		Bortfall		Totalpopulation	
Födelseland	Antal	% inom födelseland	Antal	% inom födelseland	Antal	% av alla
Sverige	8 715	*67.2*	4 256	*32.8*	12 971	*84.8*
Annat land	1 485	*64.1*	833	*35.9*	2 381	*15.2*

Bortfallet efter anordnartyp

Respondenter med brukarorganisationer som anordnare utgör den grupp som i högst utsträckning besvarat enkäten (70,3 procent). Även enkätmottagare som har kommunen som assistansanordnare har ett lägre bortfall än genomsnitt. Cirka 31,6 procent av dessa har inte besvarat enkäten.

Tabell 6. Bortfallsredovisning uppdelat enligt anordnartyp.

	Svarande		Bortfall		Totalpopulation	
	Antal	% inom anordnartyp	Antal	% inom anordnartyp	Antal	% av alla
Kommun	4 760	*68.4*	2 196	*31.6*	6 956	*45.6*
Brukarkooperativ	1 144	*70.3*	484	*29.7*	1 628	*10.7*
Annan serviceorganisation	4 000	*64.1*	2 239	*35.9*	6 239	*40.9*
Egen arbetsgivare	267	*63.3*	142	*34.7*	9	*2.7*
Flera arbetsgivare	16	*66.7*	8	*33.3*	24	*0.2*

Bilaga 2

Försäkringskassan

Enkät

Hur är det att leva med personlig assistans?

Vi på Försäkringskassan behöver mer kunskap om hur det är att leva med personlig assistans, vilka möjligheter personer med funktionsnedsättning har samt hur man upplever kontakter med oss. Den kunskapen ska hjälpa oss att förbättra och utveckla arbetet med assistansersättningen.

Därför skickar vi en enkät till dig som har personlig assistans eller är förälder till ett barn som får personlig assistans. Den kan också fyllas i av god man, förmyndare, en assistent eller en familjemedlem som inte är förälder.

Enkäten består av tre delar: den första och mest omfattande är till alla med personlig assistans, de två sista avsnitten är riktade till föräldrar till funktionshindrade barn samt föräldrar som själva har funktionshinder.

Din medverkan är viktig för att vi ska kunna bli bättre på det vi gör!

Skicka in svaret inom 10 dagar från det du har fått brevet så vet du säkert att dina åsikter kommer att tas tillvara. Du kan också lämna dina svar via internet eller på telefon.

Fyll i enkäten på internet

Om du hellre vill fylla i enkäten på internet går du in på www.forsakringskassan.se/privatpers/funktionsnedsattning/enkat . Logga in med:

Användarnamn:
Lösenord:

Besvara enkäten i telefon

Du kan också välja att bli intervjuad på telefon. Då ska du fylla i nedan och skicka in enbart det här brevet i det bifogde svarskuvertet. Om du har svårt för att prata i telefon kan en annan person svara på frågorna som ditt språkrör.

Jag vill att Försäkringskassan gör en telefonintervju med

☐ mig själv

☐ en annan person, namn

Telefonnummer

Dina svar kommer att behandlas så att inte obehöriga kan ta del av dem. Alla svar kommer att redovisas på gruppnivå. Ingen enskild person kan identifieras så dina svar går inte att härleda till dig. Svaren kopplas ihop med ytterligare information från bland annat Försäkringskassans register och kommer att användas även i forskningssyfte.

Med vänlig hälsning

Ieva Reine
Projektledare

Telefon: 010-116 9013
E-post: ieva.reine@forsakringskassan.se

FK 40352 Brev Fastställd 2010-10-29

Försäkringskassan

Enkät

Vi behöver lära oss mer om ditt behov av personlig assistans

1. Vad stämmer bäst in på din boendesituation? *Flera svarsalternativ kan anges.*

- ☐ Bor själv
- ☐ Bor med föräldrar
- ☐ Bor med make/maka/sambo
- ☐ Bor med mitt/mina barn
- ☐ Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna (LSS)
- ☐ Annat: _____

2. Vi det senaste tillfället/prövningen, hjälpte någon dig att ansöka om assistansersättningen hos Försäkringskassan?

- ☐ Nej, jag ansökte själv
- ☐ En familjemedlem
- ☐ En god man/förmyndare
- ☐ En assistansanordnare eller brukarkooperativ
- ☐ Kommunen
- ☐ Hälso- och sjukvården eller habiliteringscentret
- ☐ Annan: _____

3. Vilken eller vilka diagnoser eller besvär har du som gör att du får assistansersättning från Försäkringskassan?

_____

4. Vilken personkrets tillhör du?

- ☐ Personkrets 1
  (utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd)
- ☐ Personkrets 2
  (betydande begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom)
- ☐ Personkrets 3
  (andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande)
- ☐ Ingen

FK 40352 Fastställd 2010-10-29

5. **Här är en lista över funktionsnedsättningar som kan ge svårigheter i vardagen.**
Kryssa i det som stämmer på dig.

- ☐ Rörelsehinder
- ☐ Utvecklingsstörning
- ☐ Autism eller autismliknande tillstånd, inklusive Aspergers syndrom
- ☐ Hjärnskada eller skada efter sjukdom
- ☐ ADHD/DAMP
- ☐ Synnedsättning
- ☐ Hörselnedsättning
- ☐ Talsvårigheter
- ☐ Psykisk funktionsnedsättning, till exempel schizofreni eller psykossjukdom
- ☐ Besvär i andningsorgan, allergier
- ☐ Läs- och skrivsvårigheter
- ☐ Annat, vad? _____

6. **Hur länge har du haft din funktionsnedsättning?**

- ☐ Sedan födseln

Sedan _____ år tillbaka

Följande gäller din kontakt med Försäkringskassan i samband med den senaste ansökan/prövningen

7. **Visste din personliga handläggare tillräckligt mycket om din funktionsnedsättning och hur den påverkade dig?**

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet ej/har inte varit i kontakt

8. **Du som fick färre timmar än vad du begärde, tycker du att du fick en bra motivering?**
Flera svarsalternativ kan anges.

- ☐ Jag fick det antal timmar jag behöver
- ☐ Ja
- ☐ Nej, jag hade svårt att förstå motiveringen
- ☐ Nej, jag hade svårt att acceptera motiveringen

9. Upplever du att du blev bemött på ett respektfullt sätt med tanke på

	Ja	Nej	Vet ej
din funktionsnedsättning	☐	☐	☐
ditt kön	☐	☐	☐
din etnicitet	☐	☐	☐
din ålder	☐	☐	☐
din sexuella läggning	☐	☐	☐

10. Är du nöjd med Försäkringskassans handläggningstider när det gäller

	Ja	Nej	Inte aktuellt
assistansersättning	☐	☐	☐
bilstöd	☐	☐	☐
vårdbidrag	☐	☐	☐
handikappersättning	☐	☐	☐

Hur ser ditt assistansstöd ut?

11. Upplever du att du har det antal timmar du behöver?

- ☐ Ja
- ☐ Nej, jag får färre timmar än jag behöver.
- ☐ Nej, jag får fler timmar än jag behöver.
- ☐ Mina behov är varierande, ibland behöver jag mer, ibland mindre.

12. Upplever du att timmarna är fördelade utifrån dina behov?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet ej

13. Får du hjälp av två eller flera assistenter samtidigt?

- ☐ Nej, jag behöver inte det
- ☐ Nej, men jag skulle behöva det
- ☐ Ja, ibland
- ☐ Ja, ofta
- ☐ Ja, dygnet runt

FK 40352 Fastställd 2010-10-29

14. Får du assistans med

	Inte aktuellt	Nej, men skulle önska	Ja, ibland	Ja, regelbundet
att arbeta	☐	☐	☐	☐
att studera	☐	☐	☐	☐
att leka	☐	☐	☐	☐
personlig hygien	☐	☐	☐	☐
måltider	☐	☐	☐	☐
på- och avklädning	☐	☐	☐	☐
att kommunicera med andra	☐	☐	☐	☐
medicinering, slemsugning, lägga om sår m.m.	☐	☐	☐	☐
livsuppehållande åtgärder	☐	☐	☐	☐
tillsyn av någon som alltid finns tillhands	☐	☐	☐	☐
annat som förutsätter ingående kunskap om mig	☐	☐	☐	☐
förflyttning inomhus	☐	☐	☐	☐
förflyttning utomhus/transport	☐	☐	☐	☐
bilkörning	☐	☐	☐	☐
hushållssysslor, t.ex. städning, tvätt m.m.	☐	☐	☐	☐
reparationer, tvätta bil, klippa gräsmattan, måla om hus m.m.	☐	☐	☐	☐
att göra inköp eller uträtta ärenden (t.ex. post eller bank)	☐	☐	☐	☐
att sköta privatekonomi	☐	☐	☐	☐
att träffa släkt och vänner	☐	☐	☐	☐
att gå på stan, fika, shoppa	☐	☐	☐	☐
andra fritidsintressen	☐	☐	☐	☐
familjeliv	☐	☐	☐	☐
annat, vad?	☐	☐	☐	☐

15. Hur vill du helst bo?

- ☐ Eget boende med personlig assistans
- ☐ Hos föräldrar med personlig assistans
- ☐ Gruppboende
- ☐ Särskilt boende
- ☐ Sjukvårdsinrättning
- ☐ Annat

16. Har du sökt plats på ett gruppboende?

- ☐ Nej
- ☐ Ja, jag bor på ett gruppboende.
- ☐ Ja, jag har sökt men fick avslag på grund av mina behov.
- ☐ Ja, jag har sökt men fick avslag. Det fanns inte någon ledig plats.
- ☐ Nej, jag känner inte till ett sådant alternativ.
- ☐ Det finns inget gruppboende där jag bor/vill bo.
- ☐ Annat

17. Har du för närvarande

	Ja	Nej	Inte aktuellt
anpassad bostad för dina behov	☐	☐	☐
tillräckligt med hjälpmedel	☐	☐	☐
tillgång till habilitering	☐	☐	☐

Kvalitet på personlig assistans

18. Vad har du för assistansanordnare?

	Huvudsaklig anordnare	Extra anordnare
Kommun	☐	☐
Brukarkooperativ	☐	☐
Privat anordnare	☐	☐
Jag är själv arbetsgivare	☐	☐
Annan serviceorganisation	☐	☐

19. Är du nöjd med och känner tilltro till din assistansanordnare?

- ☐ Ja
- ☐ Ja, i stort sett.
- ☐ Nej

20. Om du inte är nöjd med din assistansanordnare, hur kommer det sig? *Flera svarsalternativ kan anges.*

- ☐ Det saknas kompetens om min funktionsnedsättning.
- ☐ Jag får inte assistans i den omfattning som jag betalar för.
- ☐ Jag tror att anordnaren inte är ärlig utan fuskar.
- ☐ Anordnaren gör inte vad den har lovat när jag valde den.
- ☐ Annat

21. Har du bytt assistansanordnare?

- ☐ Ja
- ☐ Jag skulle vilja byta, men har ingen möjlighet att göra det.
- ☐ Nej → Gå till fråga 24.

22. Om du har bytt eller skulle vilja byta assistansanordnare, vad finns det för orsak till detta?
Flera svarsalternativ kan anges.

- ☐ Anordnaren saknade kompetens om min funktionsnedsättning.
- ☐ Jag fick inte assistans i den omfattning som jag betalade för.
- ☐ Anordnaren var inte ärlig utan fuskade.
- ☐ Anordnaren gjorde inte vad den hade lovat.
- ☐ Jag fick ett bättre erbjudande om assistans.
- ☐ Annat

23. Om du har bytt assistansanordnare hur många gånger har du bytt?

- ☐ En gång.
- ☐ Två till tre gånger.
- ☐ Fler gånger.

24. Har du fått den assistansanordnare som du ville ha? *Flera svarsalternativ kan anges.*

- ☐ Ja
- ☐ Nej, anordnaren ansåg att den saknade nödvändig kompetens om min funktionsnedsättning.
- ☐ Nej, anordnaren hade inte tid.
- ☐ Nej, anordnaren ansåg att den saknade resurser.
- ☐ Nej, önskad anordnare fanns inte på min ort/inom kommunen.
- ☐ Annan orsak

25. När kommer dina assistenter?

- ☐ När jag bestämt.
- ☐ När assistansanordnaren har bestämt.
- ☐ Inga bestämda tider.
- ☐ När assistenterna har tid.
- ☐ Annat

26. Har du fått välja dina assistenter själv?

- ☐ Ja, alla
- ☐ Ja, de flesta
- ☐ Ja, några
- ☐ Nej

27. Vilka är dina assistenter som får ersättning för sitt arbete? *Flera svarsalternativ kan anges.*

- ☐ Mamma
- ☐ Pappa
- ☐ Make/maka/sambo
- ☐ Dotter
- ☐ Son
- ☐ Annan familjemedlem/släkting
- ☐ God vän
- ☐ Utomstående assistenter
- ☐ Någon annan

Personlig assistans och möjlighet att leva som andra

28. Är personlig assistans en förutsättning för att du ska kunna

	Ja	Nej	Inte aktuellt
utbilda dig	☐	☐	☐
arbeta	☐	☐	☐
ha en annan meningsfull sysselsättning	☐	☐	☐
ha sociala kontakter och aktiviteter	☐	☐	☐

29. Upplever du att dina ekonomiska möjligheter är tillräckliga vad gäller

	Ja	Nej	Inte aktuellt
generell levnadsstandard	☐	☐	☐
bostad	☐	☐	☐
fritidsaktiviteter och intressen	☐	☐	☐
resor	☐	☐	☐
inköp av dagligvaror	☐	☐	☐
inköp av andra varor	☐	☐	☐

30. Är det något av följande som oroar dig kring din assistansersättning inför framtiden på grund av

	Ja	Nej	Vet ej
eventuella framtida lagändringar kring assistansersättning.	☐	☐	☐
att Försäkringskassan kommer att ändra sin bedömning av mina behov.	☐	☐	☐
att mina behov kommer att bli större.	☐	☐	☐

31. Vem har svarat på frågorna i enkäten?

☐ Jag själv.

☐ Jag själv tillsammans med någon annan.

☐ Någon annan har besvarat enkäten utan min medverkan.

32. Denna fråga vänder sig till dig som fyllt i enkäten som ombud eller tillsammans med den som enkäten riktar sig till. Vilken relation har du till den som enkäten riktar sig till? *Flera svarsalternativ kan markeras.*

☐ Anhörig

☐ Vän eller granne

☐ Personlig assistent

☐ Personal från hemtjänst, serviceboende, gruppbostad, daglig verksamhet eller liknande

☐ God man eller förvaltare

☐ Någon annan, vem? _____

På sista sidan finns möjlighet att lämna övriga synpunkter eller kommentarer till Försäkringskassan. Välkommen med dina synpunkter!

FK 40352 Fastställd 2010-10-29

Till dig som har barn under 18 år med funktionsnedsättning

33. På dygnets 24 timmar, hur mycket obetald tid lägger ni på att ge assistans till ert eller era barn i relation till betald personlig assistans?

- ☐ Mer tid
- ☐ Lika mycket tid
- ☐ Mindre tid

34. Hur många timmar i genomsnitt ger ni obetald assistans till ert eller era barn per vecka? _____ timmar

35. Tycker du att ni har tid och resurser för syskon till barn med funktionsnedsättning?

	Ja	Nej	Inte aktuellt
Tid	☐	☐	☐
Resurser	☐	☐	☐

36. Upplever ni att det totala ekonomiska stöd ni får för ert barns funktionsnedsättning är tillräckligt?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet ej

Till dig som är förälder och har funktionsnedsättning

37. Är det fler än du som sköter om ditt/dina barn i vardagen? *Markera ett eller flera svarsalternativ.*

- ☐ Ja, min maka/make/sambo.
- ☐ Ja, min assistent.
- ☐ Ja, andra familjemedlemmar.
- ☐ Ja, andra.
- ☐ Nej.
- ☐ Nej, jag behöver ingen hjälp.

38. Har du begärt utökad assistansersättning för att kunna ta hand om ditt/dina barn?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Vet ej

39. Fick du det?

- [ ] Ja, alla timmar
- [ ] En del timmar.
- [ ] Jag fick avslag. Hur motiverades detta?

40. Vilken typ av assistans tycker du att du behöver för att ta hand om ditt/dina barn när barnet är

0–3 år

4–6 år

7–15 år

16 år eller äldre

41. Har du några avslutande övriga kommentarer?

Stort tack för sin medverkan!

FK 40352 Fastställd 2010-10-29

Försäkringskassan

Enkät – påminnelse

Hur är det att leva med personlig assistans?

För ett par veckor sedan skickade vi ut en enkät till alla assistansberättigade. Syftet är att undersöka hur det är att leva med personlig assistans. Den kunskapen är mycket viktig för oss på Försäkringskassan i vårt arbete med att förbättra och utveckla assistansersättningen. Vi värnar om att dina åsikter tas tillvara. Om du inte har svarat på enkäten hittills ber vi dig göra det snarast möjligt.

Enkäten ska i första hand fyllas i av dig som har personlig assistans eller är förälder till ett barn som får personlig assistans.

Om du som assistansberättigande, på grund av din funktionsnedsättning, inte kan svara på enkätfrågor ska enkäten fyllas i av en annan familjemedlem, god man, förmyndare eller en assistent.

Enkäten består av tre delar: den första och mest omfattande är till alla med personlig assistans, de två sista avsnitten är riktade till föräldrar som har barn med personlig assistans samt föräldrar som själva uppbär assistans.

Du kan också lämna dina svar via internet eller på telefon.

Fyll i enkäten på internet

Om du hellre vill fylla i enkäten på internet går du in på www.forsakringskassan.se/privatpers/funktionsnedsattning/enkat. Logga in med:

Användarnamn:
Lösenord:

Besvara enkäten i telefon

Du kan också välja att bli intervjuad på telefon. Då ska du fylla i nedan och skicka in enbart det här brevet i det bifogade svarskuvertet. Om du har svårt för att prata i telefon kan en annan person svara på frågorna som din språkförmedlare.

Jag vill att Försäkringskassan gör en telefonintervju med

☐ mig själv

☐ en annan person, namn

Telefonnummer

Dina svar kommer att behandlas så att inte obehöriga kan ta del av dem. Alla svar kommer att redovisas på gruppnivå. Ingen enskild person kan identifieras så dina svar går inte att härleda till dig. Svaren kopplas ihop med ytterligare information från bland annat Försäkringskassans register och kommer att användas i utvärderings- och forskningssyfte.

Med vänlig hälsning

Ieva Reine
Projektledare

Telefon: 010-116 9013, e-post: ieva.reine@forsakringskassan.se

FK 40352 Brev – påminnelse Fastställd 2010-12-06

I serien Socialförsäkringsrapport har följande skrifter publicerats under år 2011:

2011:1 Intygskra2011v inom tillfällig föräldrapenning. En utvärdering av införd reform 1 juli 2008

2011:2 Analys av kvaliteten i rapporteringen till Försäkringskassan inom det statliga tandvårdsstödet

2011:3 Mellan arbete och sjukdom. Rapport från forskarseminariet i Umeå 19–20 januari 2011

2011:4 Vad kostar olika sjukdomar i sjukförsäkringen? Kostnader för sjukpenning i sjukskrivningar (över 14 dagar) samt sjukersättning och aktivitetsersättning år 2009 fördelat på diagnos

2011:5 Särlevande föräldrar och deras barns boende och underhåll

2011:6 Nya ohälsomått inom sjukförsäkringen. En introduktion till det nya sjukpenningtalet samt nybeviljade sjukersättningar eller aktivitetsersättningar per 1000 registrerade försäkrade

2011:7 Försäkringsmedicinska beslutsstödet. En långtidsuppföljning av förändringar i sjukskrivningsmönster

2011:8 Försäkringskassans samarbetspartners kännedom om de nya reglerna i sjukförsäkringen. Resultat från en undersökning hösten 2010

2011:9 Nyttjande av det statliga tandvårdsstöd som infördes 1 juli 2008. Analys utifrån ett demografiskt och socioekonomiskt perspektiv

2011:10 Undersökning av i vilken utsträckning information om det statliga tandvårdsstödet nått befolkningen

2011:11 Socialförsäkringstaket och föräldralön – ekonomi vid föräldraledighet

2011:12 Kvalitetsgranskning av läkarintyg. En del av sjukskrivningsmiljarden

2011:13 Föräldrapenning. Båda föräldrarnas försäkring?

2011:14 Utvärdering av prognosverktyget

2011:15 En utvärdering av sjukskrivningsprocessen efter införandet av de nya sjukförsäkringsreglerna 2008-07-01

2011:16 Varför finns det skillnader i bifallsfrekvensen inom arbetsskadeförsäkringen? En studie om orsakerna till skillnader i bifall och avslag mellan kön, födelseland och var beslutet fattas

2011:17 Sjukskrivningsdiagnoser i olika yrken. Startade sjukskrivningar (>14 dagar) per diagnos bland anställda i olika yrken år 2009

2011:18 Statlig personlig assistans – resultat från undersökning av gruppen assistansberättigade